

Rapport 2023:10

Företags politiska påverkan och dess inverkan på tillväxten

Den här rapporten belyser och diskuterar företags politiska påverkan och dess inverkan på tillväxten. Resultaten pekar på att företags politiska påverkan kan ha både positiva och negativa effekter på tillväxten. Vi ger förslag på åtgärder som kan främja positiva effekter på tillväxten och minska risken för negativa utfall.

Dnr: 2022/137

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Studentplan 3, 831 40 Östersund

Telefon: 010 447 44 00

E-post: info@tillvaxtanalys.se

www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta: Carl Wadell

Telefon: 010 447 44 73

E-post: carl.wadell@tillvaxtanalys.se

Förord

Tillväxtanalys uppdrag är att utvärdera och analysera effekterna av statens insatser för en hållbar nationell och regional tillväxt. Vi ska också ge underlag och rekommendationer för utveckling, omprövning och effektivisering av politiken.

Syftet med den här rapporten är att belysa och diskutera företags politiska påverkan och dess inverkan på tillväxten. Vidare förs resonemang kring hur statens roll kan utvecklas så att positiva tillväxteffekter av företagets påverkan kan tas tillvara samtidigt som negativa utfall undviks. Rapporten är skriven av Tillväxtanalys analytiker Carl Wadell och Petter Svärd.

I projektet har också professor Bo Rothstein medverkat för att kvalitetsgranska och diskutera rapporten. Vi har även fått synpunkter från Peter Frykblom, chefsekonom, Tillväxtanalys, och Marie Gartell, avdelningschef, Tillväxtanalys. Flera andra personer har bidragit med värdefulla inspel; ett varmt tack till er.

Östersund juni 2023

Sverker Härd
Generaldirektör, Tillväxtanalys

Innehållsförteckning

Förord	2
Sammanfattning	4
Summary	6
1. Inledning.....	8
2. Företags politiska påverkan – vad handlar det om?.....	10
2.1 Företags påverkan kan både gynna och missgynna tillväxten	10
2.2 Främst stora företag som påverkar politiken	10
2.3 Påverkan vanlig på reglerade marknader med hög företagskoncentration	11
2.4 Hotade företag försöker påverka politiken	12
2.5 Påverkan genom informationsdelning, relationer och politisk finansiering	12
2.6 Indirekt påverkan innebär både möjligheter och utmaningar.....	13
2.7 Ökade satsningar på påverkan men blandade resultat	14
2.8 Flera anledningar till att det är svårt att undvika negativa utfall	15
3. Företags politiska påverkan och tillväxten i EU.....	16
3.1 Företags påverkan har ökat i EU, gäller även svenska företag	16
3.2 I vissa sektorer kan lågproduktiva företag skaffat sig fördelar	18
3.3 Produktiva företags påverkan har sannolikt haft mixad effekt.....	19
3.4 Företags påverkan aktuell i och med EU:s lättade statsstödsregler	19
4. Företags politiska påverkan och tillväxten i Sverige	20
4.1 Påverkan har sannolikt ökat på nationell nivå	20
4.2 Oklart vilka effekter företags påverkan haft på svensk ekonomi	21
5. Möjligheter att främja positiva effekter och motverka negativa	23
5.1 Främja konkurrens och strukturomvandling.....	23
5.2 Överväg nationell transparensreglering	24
5.3 Värna en effektiv inkludering	25
5.4 Verka för stärkt integritet.....	26
5.5 Formalisera uppföljning och tillsyn.....	27
5.6 Främja forskning	27
6. Slutsatser.....	28
7. Diskussion	31
Referenser	33
Bilaga – Länders transparensreglering	38

Sammanfattning

Företags politiska påverkan kan ha både positiva och negativa effekter på tillväxten. Å ena sidan kan det vara gynnsamt att politiker och tjänstemän väger in information från företag när politik utformas och genomförs. Å andra sidan kan företags påverkan bidra till att skapa inträdesbarriärer och snedvriden konkurrens. Från ett tillväxtperspektiv är det särskilt problematiskt om företag med låg produktivitet kan upprätthålla sin lönsamhet genom politisk påverkan. Med utgångspunkt i den internationella forskningslitteraturen belyser och diskuterar den här rapporten företags politiska påverkan och dess inverkan på tillväxten. Vi konstaterar att det finns begränsad kunskap om det här sambandet i den svenska kontexten. I rapporten förs även resonemang kring hur statens roll kan utvecklas för att ta tillvara positiva effekter och undvika negativa utfall, samt förbättra kunskapsläget.

Det är framförallt stora lönsamma företag som påverkar politiken och påverkan sker genom en rad olika kanaler där påverkan via media och sociala medier tycks ha ökat. Intresseorganisationer är en vanlig indirekt påverkanskanal och de här organisationerna kan på ett kostnadseffektivt sätt förse politiker och tjänstemän med viktig information, och bidra till rättvisa spelregler. I vissa fall har dock resursstarka företag ett betydande inflytande över intresseorganisationers agenda, vilket kan skapa en snedvridning i deras påverkan till förmån för etablerade intressen. I forskningslitteraturen uttrycks en oro för så kallad astroturf-lobbying som innebär att intresseorganisationer eller företag etablerar en falsk gräsrotsrörelse för att få det att framstå som att det finns en bred opinion i frågorna de driver. Det här beteendet kan vilseleda politiker och allmänheten, men tros även kunna skada förtroendet för näringslivet.

I Sverige och EU har det funnits en bild av att företags politiska påverkan inte är ett så stort problem eftersom det inte är så mycket pengar i politiken jämfört med i USA där kampanjfinansiering och politiska bidrag spelar en större roll. Det har även funnits en bild av att riskerna med lobbying inte är så stora i Sverige och EU eftersom både politiker och näringslivsföreträdare är samverkans- och konsensusinriktade och att det finns en kompromissvilja. Ny forskning visar dock att företag genom politisk påverkan kan skaffa sig fördelaktiga regleringar och öka sannolikheten att få ta del av statliga stöd även i EU. Det här talar alltså för att företags politiska påverkan kan inverka på den ekonomiska tillväxten även i den svenska kontexten där påverkan sker genom informationsdelning och relationer snarare än politisk finansiering.

Vi kan konstatera att enskilda företags politiska påverkan har blivit mer vanligt förekommande i EU, och det här tycks gälla även för svenska företag. Samtidigt som företags politiska påverkan ökat i EU har det skett en ökad företagskoncentrering och minskad produktivitet utveckling. Vår genomgång av litteraturen indikerar att koncentreringen, framförallt inom vissa marknader och sektorer, beror på ökade inträdesbarriärer som kan ha tillkommit genom politisk påverkan. Inom andra marknader tycks koncentreringen istället främst vara driven av vissa företags ökade effektivitet, till följd av investeringar i immateriella tillgångar och digitalisering.

Även på nationell nivå har företags politiska påverkan sannolikt blivit mer vanligt förekommande. I Sverige finns det relativt stora produktivitetsskillnader mellan olika

branscher och det går inte att utesluta att politisk påverkan bidragit till att reducera produktivitetens utvecklingen i vissa branscher. Samtidigt har Sverige överlag en välfungerande strukturomvandling där de minst produktiva företagen antingen ökar sin produktivitet eller upphör att existera. Det här talar alltså emot att det skulle vara ett genomgående problem i Sverige att de minst produktiva företagen kan upprätthålla sin lönsamhet genom att påverka politiken, men det går som sagt inte att utesluta att lågproduktiva företag kan göra det inom vissa branscher.

Även högproduktiva företag kan dock påverka politiken på ett sätt som skapar inträdesbarriärer eller försvårar för andra företag att öka sin produktivitet, vilket på sikt kan resultera i reducerad aggregerad produktivitet. Här pekar vi på att det över tid har blivit svårare för lågproduktiva företag i Sverige att öka sin produktivitet och att den här utvecklingen i synnerhet gäller digitalt intensiva sektorer. Mot den här bakgrunden lyfter vi särskilt fram riskerna med politisk påverkan som bidrar till reducerad kunskapsspridning. Det kan exempelvis handla om påverkan som försämrar tillgången till data eller möjligheterna att utveckla immateriella tillgångar. Vissa forskare menar dock att företags politiska påverkan kan undanröja byråkratiska hinder och forma regelverk så att företagen kan öka sin produktivitet och på så sätt bidra till en förbättrad resursallokering i ekonomin.

Sett från ett tillväxtperspektiv är statens utmaning att främja påverkan som gynnar tillväxten och samtidigt förebygga och motverka påverkan som kan leda till negativa utfall. Ett sätt att åstadkomma det här är genom att värna konkurrens och strukturomvandling. Hög konkurrens tvingar företag att bli mer effektiva och det blir svårare för enskilda företag att skaffa sig fördelar genom politisk påverkan, eftersom även konkurrenter kan påverka. Forskning visar att politisk påverkan kan förbättra företags möjligheter att få ta del av statliga stöd och räddningspaket. Under vissa omständigheter kan statliga stödinsatser vara motiverade. Det finns dock en risk att stöd snedvrider konkurrensen och hindrar strukturomvandlingen. Med andra ord är det viktigt att statliga stödinsatser riktas mot företag där de gör skillnad, vilket inte nödvändigtvis är de företag som uppvakttat politiken mest. Den här utmaningen är särskilt aktuell i och med att EU nyligen tillfälligt lättat upp unionens statsstödsregler.

Andra åtgärder som kan bidra till att reducera negativa effekter relaterade till företags politiska påverkan är satsningar på transparens, inkludering och integritet. En vanligt förekommande åtgärd internationellt är transparensregister vilket inte finns i Sverige idag. Den här åtgärden rekommenderas av såväl OECD som Europarådets antikorrupsionsorgan GRECO. Vi menar att, rätt utformat, kan ett transparensregister sannolikt gynna tillväxten genom att bidra till en mer rättvis ekonomisk miljö. En annan möjlig åtgärd är att satsa på information och utbildning riktad mot politiker och tjänstemän gällande möjligheter och risker relaterade till lobbying. I Nederländerna finns det exempelvis särskilda skrivningar om lobbying i den statliga uppförandekoden. Avslutningsvis kan vi konstatera att det finns flera utmaningar relaterade till att studera effekterna av företags politiska påverkan på ekonomin. I den svenska kontexten är ett av de främsta hindren för den här typen av forskning tillgång till nationell data gällande företags påverkan.

Summary

Corporate political activity can have both positive and negative effects on economic growth. On the one hand, it can be beneficial for politicians and officials to consider information from companies when developing and implementing policies. On the other hand, corporate influence can contribute to the creation of entry barriers and distorted competition. From a growth perspective, it is particularly problematic if companies with low productivity can maintain their profitability through political influence. Based on the international research literature, this report highlights and discusses corporate political activity and its impact on growth. We find that there is limited knowledge about this relationship in the Swedish context. The report also discusses how the role of the state can be developed to harness positive effects and avoid negative outcomes, as well as to improve the state of knowledge.

It is primarily large profitable companies that influence politics through a range of channels with influence via media and social media appearing to have increased. Interest organizations are a common indirect channel of influence, and their organizations can cost-effectively provide politicians and civil servants with valuable information and contribute to a level playing field. However, in some cases, resource-rich companies have significant influence over the agenda of interest organizations, creating a bias in favor of established interests. In the research literature, there is concern about so-called astroturf lobbying, which involves interest organizations or companies establishing a false grassroots movement to create the impression of broad public support for the issues they advocate for. This behavior can mislead politicians and the general public, but is also believed to potentially harm the trust in the business community.

In Sweden and the EU, there has been a perception that corporate political influence is not as significant of a problem compared to the US, where campaign financing and political contributions play a larger role. There has also been an image that the risks associated with lobbying are not so great in Sweden and the EU because both politicians and business representatives are oriented towards collaboration and consensus and there is a willingness to compromise. However, new research shows that companies can gain advantageous regulations and increase the likelihood of receiving state aid through lobbying even in the EU. This indicates that corporate political activity can impact economic growth even in the Swedish context where influence primarily occurs through information sharing and relationships rather than political financing.

We observe that individual companies' political influence has become more common in the EU, and this seems to apply to Swedish companies as well. At the same time as corporate political activity has increased in EU there has also been an increase in corporate concentration and a decline in productivity growth. Our review of the literature indicates that concentration, particularly in certain markets and sectors, is attributed to increased entry barriers that may have resulted from political influence. In other markets, concentration appears to be primarily driven by the increased efficiency of certain companies, due to investments in intangible assets and digitalization.

Even at the national level, corporate political activity has likely become more common. In Sweden, there are significant productivity differences between different industries, and it

cannot be ruled out that political influence has contributed to reducing productivity growth in certain sectors. However, in general Sweden has a well-functioning structural transformation where the least productive companies either increase their productivity or cease to exist. This suggests that it is not a pervasive problem in Sweden for the least productive companies to maintain their profitability through political influence. However, it cannot be ruled out that low-productivity companies may do so within certain industries.

Even so, it is important to remember that also productive companies can influence politics in a way that creates entry barriers or makes it difficult for other companies to increase their productivity, which can ultimately result in reduced aggregate productivity. We highlight that over time it has become more challenging for low-productivity companies in Sweden to increase their productivity, particularly in digitally intensive sectors. Against this background, we emphasize the risks associated with political influence that contributes to reduced knowledge diffusion. This can involve influence that hampers access to data or limits the opportunities to develop intangible assets. However, some researchers argue that the political influence of companies can eliminate bureaucratic obstacles and shape regulations in a way so that they can increase their productivity, thus contributing to improved resource allocation in the economy.

One way for the government to reduce negative effects related to corporate political influence is to promote competition and structural transformation. High competition forces companies to become more efficient, and it also becomes more difficult for individual companies to gain advantages through political influence, as competitors can also influence politics. As already mentioned, political influence can enhance companies' opportunities to access state aid and rescue packages. Under certain circumstances, state aid efforts may be justified. However, there is a risk that state aid efforts distort competition and hinder structural transformation. In other words, it is important for state aid interventions to be directed towards companies or industries where they make a difference, which may not necessarily be the companies that lobby the most. This challenge is particularly relevant as the EU recently relaxed its state aid regulations.

Other measures that can help reduce negative effects related to corporate political influence are efforts to increase transparency, inclusion, and integrity. A common measure is transparency registers, which do not exist in Sweden today. This measure is recommended by both the OECD and the Council of Europe's anti-corruption body, GRECO. We argue that, if correctly designed, a transparency register may benefit economic growth by creating a more equitable economic environment. Other potential measures could include investing in information and education targeted at politicians and civil servants concerning the opportunities and risks related to lobbying. For instance, in the Netherlands, there are specific provisions about lobbying in the governmental code of conduct. At last, we can conclude that there are several challenges related to studying the effects of corporate political activity on the economy. In the Swedish context, one of the main obstacles to this type of research is access to national data concerning corporate political activity.

1. Inledning

I den här rapporten belyser och diskuterar vi företags politiska påverkan och dess inverkan på tillväxten. Vidare för vi resonemang kring hur statens roll kan utvecklas så att positiva tillväxteffekter av företags påverkan kan tas tillvara, samtidigt som negativa utfall undviks. När politiker och tjänstemän utformar och genomför tillväxtpolitik är de ofta beroende av information från företag gällande deras behov, förutsättningar och syn på samhällsutmaningar. I många fall leder den här påverkan till en politik som gynnar ekonomin i stort. Företags påverkan kan exempelvis bidra till handelsavtal, infrastruktur, utbildningar eller spridningen av innovationer. Samtidigt visar internationell forskning att företags politiska påverkan även kan bidra till en ojämlik spelplan med negativa effekter på ekonomin. Det här kan ske om företags exempelvis påverkar regleringar på ett sätt så att det uppstår inträdesbarriärer för andra företag och konkurrensen snedvrids (Kreuser 2023; Huneus och Kim, 2021; Stigler, 1971).

Inom den akademiska forskningen har frågan om hur företags politiska påverkan inverkar på tillväxten varit aktuell sedan åtminstone 1960-talet då forskare utvecklade teorier kring bland annat offentliga val, fördelssökande och regulatoriska tillfångtaganden (Olson, 1965; Tullock, 1967; Stigler, 1971). I synnerhet i USA har det sedan dess bedrivits relativt omfattande forskning kring effekterna av företags politiska påverkan på ekonomin. Ett välkänt exempel är Grossman och Helpman (1992) som visade att politiska beslutsfattare i USA i vissa fall gav tullskydd till branscher i utbyte mot politiskt stöd i form av kampanjfinansiering, även om det ledde till försämrad ekonomisk effektivitet. De senaste åren har det kommit mer forskning som adresserar hur företags politiska påverkan inverkar på näringslivets resursallokering och produktivitet (Kreuser 2023; Choi, 2022; Huneus och Kim, 2021).

Den här forskningen har genomförts med amerikanska data och EU-data. Anledningen är att det i USA och EU finns så kallade transparensregister där lobbyister måste registrerar sig och rapporterar om sina aktiviteter och utgifter för påverkan. Den här rapporteringen har gett forskare tillgång till data för att analysera företags politiska aktiviteter och dess effekter på ekonomin. I Sverige finns det inget transparensregister vilket sannolikt har bidragit till att det inte finns någon utbredd svensk forskning kring sambandet mellan företags politiska påverkan och ekonomisk tillväxt.

Vår uppfattning är att det funnits en bild i Sverige och EU av att företags politiska påverkan inte är ett så stort problem eftersom det inte är så mycket pengar i politiken jämfört med i USA där kampanjfinansiering och politiska bidrag spelar en större roll. En annan vanlig uppfattning är att politiken i Sverige och EU är konsensusinriktad och att det finns en kompromissvilja, vilket ansetts minska riskerna med lobbying. Ny forskning visar dock att företag genom lobbying kan skaffa sig fördelaktiga regleringar och öka sannolikheten att få ta del av statliga stöd även i EU (Wiedemann, 2022). Det här forskningsresultaten indikerar alltså att företags politiska påverkan kan ha en inverkan på tillväxten även i den svenska kontexten där påverkan främst sker genom just informationsdelning och relationer snarare än politisk finansiering.

I rapporten visar vi hur företags politiska påverkan har blivit mer vanligt förekommande i EU och att det här även tycks gälla för svenska företag. Även om det råder en brist på

data gällande företags politiska påverkan i Sverige kan vi konstatera att påverkan sannolikt har ökat. Bland annat har det under de senaste decennierna skett en övergång från korporativism till pluralism i Sverige vilket troligtvis har skapat nya möjligheter för företag att påverka politiken (Lundberg, 2015). Det har även skett en ökad privatisering av välfärdstjänster vilket har bidragit till ökad politisk påverkan från företag (Svallfors, 2016). Även det faktum att PR-branschen professionaliserats (Garsten m.fl., 2015) anser vi vara ett tecken på att företagens påverkan ökat.

Vad avser sambandet mellan företags politiska påverkan och tillväxt så belyser vi det i ljuset av den avtagande produktivitetstillväxten vi ser i många västländer sedan omkring 2005. Det finns flera olika hypoteser kring varför produktivitetstillväxten avstannat. En av flera hypoteser är att det har skett en företagskoncentrering, bland annat till följd av företags politiska påverkan, vilken har inneburit att konkurrensen minskat vilket i sin tur har lett till reducerad produktivitetstillväxt. I rapporten presenterar vi den senaste forskningslitteraturen på det här området och för resonemang kring vilken roll företags politiska påverkan kan ha spelat för den ökade företagskoncentreringen och avtagande produktivitetstillväxten.

Med avstamp i den här genomgången av litteraturen pekar vi på några områden där staten kan göra satsningar så att positiva tillväxteffekter av företags politiska påverkan kan tas tillvara samtidigt som negativa utfall undviks. Här pekar vi på betydelsen av att främja konkurrens och strukturomvandling. Vidare föreslår vi åtgärder för ökad transparens, inkludering och integritet. Slutligen resonerar vi kring hur villkoren för svensk forskning gällande företags politiska påverkan och dess inverkan på tillväxten kan stärkas.

2. Företags politiska påverkan – vad handlar det om?

I det här kapitlet ger vi, med utgångspunkt i den internationella forskningslitteraturen, en överblick över vad företags politiska påverkan handlar om och varför det är en relevant tillväxtfråga.

2.1 Företags påverkan kan både gynna och missgynna tillväxten

I den akademiska forskningen finns det en debatt gällande effekterna av företags politiska påverkan på ekonomin. Att företag väljer att försöka påverka politiken handlar i grunden om att de ser en möjlighet att förbättra sina affärsmöjligheter och maximera avkastningen på investerat kapital. Genom påverkan kan företag exempelvis skaffa sig fördelaktiga regleringar eller öka sannolikheten att få ta del av statliga stöd (Wiedemann, 2022; Stigler, 1971). I många fall överlappar företags eller branschers intressen dock med allmänintresset vilket innebär att påverkan leder till utfall som är positiva för den bredare ekonomin. Det kan exempelvis handla om utveckling av handelsavtal, infrastruktur, utbildningar eller spridningen av innovationer.

Företags politiska påverkan kan dock även ha negativa effekter på tillväxten genom att bidra till en ojämlig spelplan med snedvriden konkurrens och höga inträdesbarriärer (Kreuser 2023; Huneus och Kim, 2021). Det här kan bidra till en reducerad aggregerad produktivitet. I synnerhet om företag eller branscher med låg produktivitet kan upprätthålla lönsamheten genom att påverka politiken kan det reducera tillväxten. En mer komplex fråga är effekterna av högproduktiva företags politiska påverkan. Vissa forskare menar att dessa företag kan upprätthålla sin produktivitet genom att undanröja byråkratiska hinder och utforma regler, och på det sättet bidra till en förbättrad resursallokering i ekonomin (Wiedemann, 2022; Choi, 2022). Samtidigt finns det en risk att även dessa företag genom sin påverkan skapar inträdesbarriärer som riskerar att reducera den aggregerade produktiviteten på sikt.

Det tycks råda en konsensus i den akademiska litteraturen att det är svårt att mäta effekterna av företags politiska påverkan på aggregerad nivå, inte minst på grund av att det är svårt att mäta företags påverkan (Huneus och Kim, 2021; Bombardini och Trebbi, 2020)

2.2 Främst stora företag som påverkar politiken

Forskning baserad på amerikanska data visar på ett positivt samband mellan företags storlek och grad av politiskt påverkan (Bombardini och Trebbi, 2020; Brown och Huang, 2020; Huneus och Kim, 2021; Kerr m.fl., 2014; Hill m.fl., 2013). Det här sambandet har även visat sig i studier baserade på EU-data (Wiedemann, 2022; Dellis och Sonnderman, 2017; Bernhagen och Mitchell, 2009). Vidare visar flera studier på ett positivt samband mellan företags utgifter för politiska påverkan och ekonomiska resultat så som lönsamhet och börsvärde (Wiedemann, 2022; Chalmers och Macedo, 2021; Brown och Huang, 2020). Vissa studier hävdar kausala samband medan andra inte gör det.

Det faktum att det framförallt är stora lönsamma företag som försöker påverka politiken innebär att det är förhållandevis få företag som påverkar politiken. En amerikansk studie kom exempelvis fram till att endast 12 procent av amerikanska börsbolag bedrev påverkansarbete 2017 (Huuneus och Kim, 2021). En vanlig förklaring till det här sambandet är att större företag har mer resurser att lägga på politisk påverkan. Här finns det även forskning som pekar på att företag som en gång investerat i politisk påverkan tenderar att fortsätta med den verksamheten över tid (Huuneus och Kim, 2021; Kerr m.fl., 2014). Resursstarka företag kan finansiera påverkanskampanjer och ta fram olika former av kunskapsunderlag. De har även möjlighet att anställa eller anlita lobbyister som kan befinna sig i närheten av där politiska beslut fattas, exempelvis genom att ha kontor i Stockholm eller Bryssel.

Forskningslitteraturen erbjuder flera förklaringar till varför mindre företag inte är lika benägna att försöka påverka politiken på egen hand. Kerr m.fl. (2014) menar att de betydande kostnaderna att bedriva påverkansarbete sannolikt är en förklaring till att många mindre företag avstår från att försöka påverka politiken. Ytterligare en förklaring är att små företag i vissa fall "friåker" på de stora företagens påverkansinsatser (Blanga-Gubbay, m.fl., 2020). Inom exempelvis internationell handel är det främst stora multinationella företag som påverkar politiken för frihandelsavtal. De här avtalen gynnar dock i många fall även mindre företag. Ytterligare en möjlig anledning till att mindre företag inte försöker påverka politiken, som förts fram i den amerikanska kontexten, är att de inte representerar en tillräckligt stor väljarbas för att vara av intresse för politiker (Neretina, 2019).

Samtidigt är det viktigt att framhålla att det finns exempel i litteraturen där unga företag påverkat politiken. Ett viktigt exempel, sett från ett tillväxtperspektiv, är unga företag med banbrytande innovation som försöker förändra den regulatoriska miljön till sin fördel (Gao och McDonald, 2022; Gurses och Ozzcan, 2015). I de här fallen kan det uppstå en "taktproblematik" då befintliga regelverk inte är anpassade för nya innovationer (Tillväxtanalys, 2022a). Den här påverkan sker ofta i en iterativ process med stora inslag av experimenterande och det är inte ovanligt att konflikter uppstår med etablerade företag vars affär hotas. Även etablerade företag som introducerar banbrytande innovationer kan naturligtvis även uppleva den här problematiken.

2.3 Påverkan vanlig på reglerade marknader med hög företagskoncentration

Flera studier pekar på att företag som agerar på mindre marknader med hög koncentration är mer benägna att försöka påverka politiken för att skaffa sig fördelar. Det här har observerats i USA (Hill m.fl., 2013) och i EU (Dellis och Sondermann, 2017; Bernhagen och Mitchell, 2009). Den här typen av marknader karaktäriseras av ett begränsat antal stora företag. Det finns även flera studier som pekar på att politisk påverkan är vanligare bland företag i sektorer med hög grad av regleringar (Dellis och Sondermann, 2017; Hadini och Schuler, 2013). Några exempel på sådana branscher är bank och finans, hälso- och sjukvård samt telekommunikation. Förklaringen till det här sambandet är att lönsamheten för företag i dessa sektorer är starkt kopplad till olika regleringar vilket medför att företagen har starka incitament att påverka regleringarnas utformning. Empirisk forskning visar att ökade eller mer strikta regleringar överlag minskar sannolikheten att stora företag lämnar marknaden (Calcagno och Sobel, 2014).

2.4 Hotade företag försöker påverka politiken

Existentiella hot är något som skapar incitament för företag att försöka påverka politiken. Ökad konkurrens från andra företag är kanske det mest uppenbara hotet. Bombardini m.fl. (2021) visar exempelvis hur amerikanska företag ökade sin politiska påverkan efter att Kina släpptes in i WTO 2001 och importen från Kina ökade kraftigt. Vad som var intressant i den här studien var att det framförallt var företag som låg långt bakom teknikfronten som ökade sitt påverkansarbete, företag vid teknikfronten mötte istället "hotet" med innovation. Som vi redan nämnt kan hot från konkurrerande företag även handla om ny teknologi som utmanar existerande lösningar.

En annan form av hot kan vara att företag helt enkelt upplever att politiker är på väg att utforma en politik som missgynnar dem. Det kan exempelvis handla om att företag känner sig hotade av lagstiftning som syftar till att skydda miljön eller främja social rättvisa. Hanegraaff och Poletti (2021) lyfter exempelvis fram att EU:s åtgärder inom klimatområdet sannolikt är något som bidragit till ökad företagspåverkan i EU. Vidare kan hot utgöras av ekonomiska kriser som exempelvis finanskrisen eller corona-krisen. Den här typen av kriser kan skapa incitament för företag och branscher att försöka skaffa sig skydd mot negativa effekter av krisen. En studie av 10 länder, däribland Sverige, visar exempelvis att organisationer som var tidigt ute med krav på stöd i samband med coronakrisen gynnades i förhållande till organisationer som kom in senare i processen (Crepaz m.fl., 2022).

2.5 Påverkan genom informationsdelning, relationer och politisk finansiering

I forskningen kring företags politiska påverkan så skiljer man på tre typer av påverkan (Bombardini m.fl., 2021; Bertrand m.fl., 2014).

- Informationsdelning – Företag påverkar politiker och tjänstemän genom att tillhandahålla information. Det kan inkludera att träffa politiker och tjänstemän, delta i offentliga samråd, skriva remissvar på lagförslag eller bidra med expertkunskap i statliga utredningar.
- Relationsbaserad – Företag använder personliga relationer till politiker och tjänstemän för att påverka politiken, ofta på ett mer informellt sätt. Det kan vara genom möten, evenemang eller informella samtal där företaget kan kommunicera sina ståndpunkter och påverka politiska processer utanför formella sammanhang.
- Politisk finansiering – Företag försöker påverka politiken genom exempelvis kampanjfinansiering eller bidrag till politiska partier.

Ett begrepp som ofta används är lobbyist vilket är en person som via formella eller informella kanaler försöker påverka politiken. Vad avser företags politiska påverkan så kan en lobbyist vara anställd vid ett företag eller en organisation som företräder näringslivet alternativt vara en konsult som arbetar på uppdrag av ovan nämnda aktörer. Det finns forskning som indikerar att det under de senaste åren blivit mer vanligt att företag försöker påverka politiken genom att gå via media och påverka opinionen (Aizenberg och Hanegraaff, 2020). Även användningen av sociala medier tycks spela en allt viktigare roll (Chalmers och Shotton, 2016). Vissa forskare menar att mediakontakter och opinionsbildning är viktigare för att påverka politiken än direkta kontakter med beslutsfattare (Lundberg, 2015).

Något som ofta lyfts fram i debatten kring lobbying är de så kallade "svängdörrarna i politiken" som innebär att tidigare politiker eller tjänstemän går över till arbete inom företag eller organisationer som de tidigare reglerade eller hade nära relationer med. Det här framställs i många fall som problematiskt då det kan finnas potentiella intressekonflikter där tidigare offentligt anställda kan använda sitt inflytande för att ge sin nya arbetsgivare fördelar på bekostnad av allmänhetens intresse (Lindström och Bruun, 2012). Det skapar även en risk att privata aktörer kan locka offentligt anställda med lukrativa tjänster efter sin anställning om de utformar en politik som gynnar deras intressen. Samtidigt finns det potentiella fördelar med den här rörligheten mellan sektorerna som exempelvis kunskaps- och erfarenhetsöverföring.

Även om de tre ovan nämnda typerna av påverkan skiljer sig åt rent konceptuellt så är de i praktiken ofta överlappande. Inte minst i den amerikanska forskningslitteraturen har det pekats ut som ett problem att det är svårt att isolera effekter från en viss typ av påverkan (Ludema m.fl., 2010). Vissa forskare har framhållit att riskerna relaterade till företags politiska påverkan är mindre i EU jämfört med USA eftersom det är mindre pengar involverade i EU:s politiska system och att det finns mer av en konsensuskultur i EU (Mahoney, 2007). Wiedemann (2022) kommer dock till slutsatsen att företag, genom att påverka politiken genom informationsdelning i EU, kan öka sannolikheten för att ta emot EU-stöd och få fördelaktiga regleringar. Det här talar alltså för att det finns ett samband mellan företags politiska påverkan och tillväxten även i den svenska kontexten där påverkan framförallt sker genom informationsdelning- och relationer snarare än politisk finansiering.

2.6 Indirekt påverkan innebär både möjligheter och utmaningar

Företag kan påverka politiken på egen hand men påverkan kan även ske genom olika former av indirekta taktiker. Det här kan omfatta medlemskap i intresseorganisationer, finansiering av forskningsinstitut eller tankesmedjor samt användning av PR-konsulter. (Mulcahy, 2015). En vanlig form av indirekt påverkan är att företag går samman i en intresseorganisation där man delar idéer om hur politiken borde utvecklas. Enbart i EU är exempelvis Microsoft medlem i 30 olika föreningar, förbund och tankesmedjor. Google är representerat i 24 sådana organisationer och Amazon i 12 (Falgueyrac, 2018). Men företags engagemang i intresseorganisationer är utbrett även på nationell nivå. Tillväxtverket listar exempelvis över 160 branschorganisationer i Sverige.¹

En intresseorganisation kan på ett kostnadseffektivt sätt samla flera företags åsikter och organisationerna är ofta välutrustade med expertkunskaper som efterfrågas av politiker och tjänstemän, vilket gör det lättare för dem att få tillgång till beslutsfattare (Lundberg, 2015). Vad avser branschorganisationer så tenderar dessa organisationer att ha ett fokus på långsiktig stabilitet och välfungerande marknader, till skillnad från enskilda företags påverkan som kan vara mer snäv och självcentrerad (Aizenberg, 2022). Mindre företag som inte har möjlighet att engagera sig i en intresseorganisation kan gynnas av att de kan "friåka" på större företags påverkansarbete, ett sådant exempel är påverkan gällande frihandelsavtal (Blanga-Gubbay, m.fl., 2020).

¹ <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/guiderochverktyg/branschorganisationer.2744.html>

Det finns dock utmaningar relaterade till företags indirekta påverkan via intresseorganisationer. En utmaning är att resursstarka företag kan få ett stort inflytande över organisationens agenda och påverkansarbete. Det här kan resultera i att intresseorganisationers påverkansarbete missgynnar mindre resursstarka företag i branschen. Det här kan exempelvis försvåra införandet av banbrytande innovationer (Tillväxtanalys, 2020). Det finns, som redan nämnts, även en risk att branscher skaffar sig fördelar på bekostnad av effektiviteten i den bredare ekonomin (Grossman och Helpman, 1992).

Indirekt påverkan kan som redan nämnts även ske genom exempelvis forskningsinstitut eller tankesmedjor och här kan det vara utmanande att veta vilka intressen som verkligen är representerade (OECD, 2021). Något som tycks ha blivit mer vanligt förekommande i EU de senaste åren är så kallad astroturf-lobbying.² Det här innebär att stora företag eller intresseorganisationer som har svårt att få access till politiker finansierar initiativ som "på pappret" representerar en gräsrotsrörelse, att föra fram deras agenda. Vissa forskare menar att astroturfing riskerar att vilseleda politiska beslutsfattare och allmänheten (Durkee, 2017). Vissa forskare menar även att den här typen av påverkan kan skada allmänhetens och politikernas förtroende för näringslivet (Walker och Le, 2023)

PR-konsulter är vanliga i exempelvis EU och USA men branschen har vuxit även i Sverige (Garsten m.fl., 2015). PR-konsulterna har specialiserade färdigheter att navigera i lagstiftning och administrativa beslutsprocesser i kombination med en god förmåga att ta fram och sprida information och argument som framhåller sina kunders specifika policyintresse. Utöver sin påverkansfunktion övervakar PR-konsulter lagstiftnings- och administrativa processer och ger sina kunder information om relevant utveckling. De har ofta ett stort kontaktnätverk och centralt i PR-konsulters arbete är att upprätthålla kontakter med politiker och tjänstemän (Bertrand m.fl., 2014). Kritik som har framförts mot PR-konsulter handlar bland annat om att det inte alltid är tydligt vilka intressen de representerar (Ihlen m.fl., 2021).

2.7 Ökade satsningar på påverkan men blandade resultat

I både EU och USA har företagens satsningar på politisk påverkan ökat det senaste decenniet. År 2015 satsade de 50 företagen med störst deklarerad lobbybudget i EU cirka 90 miljoner euro tillsammans. År 2022 hade den här siffran stigit till 120 miljoner euro. Framförallt var det stora digitala plattformsföretag som ökade sina satsningar på lobbying de här åren.³ Även i USA ökade utgifterna för lobbying från 3,2 miljarder dollar 2015 till 4,1 miljarder dollar 2022.⁴

Företagens uppväxling vad avser påverkansarbetet i EU syns även i antalet möten mellan företag och politiker. Hanegraaff och Poletti (2021) visar att företag utgjorde ungefär en fjärdedel av de aktörer som kontaktade personal vid Europakommissionen under perioden 2008–2010. Under perioden 2014–2019 utgjorde företagsträffar 40 procent av alla möten vilket alltså motsvarar en 60 procentig ökning. Även svenska företag tycks ha ökat

² <https://www.politico.eu/newsletter/politico-eu-influence/big-tech-astroturfing-who-speaks-for-small-eu-companies-eyes-on-washington-2/>

³ <https://corporateeurope.org/en/2022/09/big-tech-now-edges-out-big-energy-eu-lobbying>

⁴ <https://www.opensecrets.org/federal-lobbying>

sitt påverkansarbete i EU, och sannolikt även på nationell nivå. Svenska företag och företagsgrupper hade 28 registrerade möten åren 2015–2018 och 49 registrerade möten åren 2019–2022. I kapitel 3 beskriver vi det svenska perspektivet närmre. Den här utvecklingen tros kunna få negativa effekter på ekonomin eftersom enskilda företag som bedriver politisk påverkan är benägna att bortse från bredare näringslivs- och samhällsintressen (Aizenberg, 2022).

En central fråga i forskningen är huruvida det finns ett samband mellan företags utgifter på politisk påverkan och politikens utformning. De Bruycker och Hanegraaff (2023) presenterar en genomgång av forskningslitteraturen gällande den här frågan baserad på amerikanska data och EU-data. Deras slutsats är att både i den amerikanska kontexten och i EU-kontexten så finns det forskningsresultat som pekar åt olika håll. De drar slutsatsen att resurser sannolikt har betydelse för utfallet av politisk påverkan men att det inte innebär att företag kan "köpa" politiska beslut. I sin studie visar de exempelvis att det är lättare för företag att påverka politiken om deras argument överensstämmer med allmänhetens åsikt (Aizenberg och Hanegraaff, 2020). Annan forskning visar att företag oftare lyckas med sin påverkan i frågor där det saknas ett tydligt motstånd (Dür m.fl., 2015). I många fall handlar företags politiska påverkan inte om att skapa en förändring utan att bevara befintlig policy.

I den amerikanska litteraturen finns det en rad fallstudier som visar att företag kan skaffa sig fördelar genom att påverka politiken. Några exempel på sådana områden är skatter (Richter m.fl., 2009), tullar (Ludema m.fl., 2010), statliga kontrakt (Goldman et al., 2013), ekonomiska räddningspaket (Blau m.fl., 2013) och statliga stöd (Londoño van Rutten, 2022). Wiedemann (2022) kommer som sagt i sin avhandling till slutsatsen att även företag i EU kan öka sannolikheten att få ta del av statliga stöd och eller få fördelaktiga regleringar genom att påverka politiken.

2.8 Flera anledningar till att det är svårt att undvika negativa utfall

Det finns flera anledningar till att det är svårt för politiker och tjänstemän att undvika negativa effekter relaterade till företags politiska påverkan. En starkt bidragande orsak är att offentliga beslutsfattare i många fall saknar djup kunskap kring de frågor de ska besluta om och inte heller har resurser att ta fram egna underlag. Det här skapar ett informationsberoende gentemot företag (Bouwen, 2002). Här kan det även spela in att framförallt politiker som är valda under en begränsad period kan fokusera på kortsiktiga politiska vinster vilket kan göra dem mottagliga för företags påverkan. Det förekommer även att företag spelar ut olika länders regeringar mot varandra för att få till politiska beslut.

Det kan även vara så att företags politiska påverkan sker i politiskt känsliga lägen där det råder en genuin osäkerhet, som exempelvis under en ekonomisk kris (Crepaz m.fl., 2022; Blau m.fl., 2013). Vad avser myndigheter så finns det en risk för så kallade regulatoriska tillgångataganden vilket hänvisar till en situation där en reglerande myndighet, som är avsedd att agera i allmänhetens intresse, i stället agerar i favör av de branscher eller intressen den är tänkt att reglera (Stigler, 1971). Det här kan leda till beslut och regler som främst gynnar dessa intressen på bekostnad av allmänhetens intresse.

3. Företags politiska påverkan och tillväxten i EU

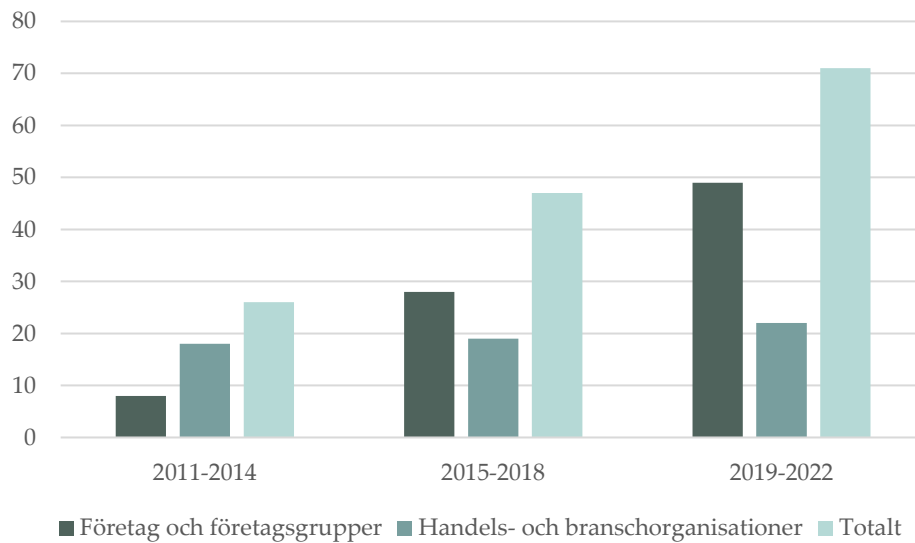
En central fråga i den här rapporten är vilka effekter företags politiska påverkan har på den ekonomiska tillväxten. Inte minst effekterna på länders produktivitet är viktig eftersom en hög produktivitetsutveckling innebär en hög effektivitet med vilken varor och tjänster produceras. Det här gör det möjligt för företag att sänka kostnader och öka vinsten vilket i sin tur möjliggör för företag att investera i bland annat ny teknik, utöka sin verksamhet och konkurrera mer effektivt med företag i andra länder. Produktivitetstillväxten lägger med andra ord grunden för utvecklingen i länders välfärd och levnadsstandard.

En jämförelse av perioden efter 2005 med åren 1995–2005 visar en generell avmattning i produktiviteten i många avancerade ekonomier, inklusive Sverige och EU (Konjunkturinstitutet, 2022). I den internationella forskningslitteraturen är företags politiska påverkan en faktor som tros kunna påverka länders produktivitetsutveckling (Kreuser 2023; Wiedemann, 2022; Choi, 2022; Huneus och Kim, 2021; Philippon, 2019). I det här kapitlet beskriver vi hur företags politiska påverkan utvecklats i EU, vilka effekter påverkan har haft på tillväxten i EU samt några relaterade utmaningar framåt.

3.1 Företags påverkan har ökat i EU, gäller även svenska företag

Som vi redan nämnt så har det skett en uppväxling vad avser företags politiska påverkan i EU under det senaste decenniet. Hanegraaff och Poletti (2021) visar att företag utgjorde ungefär en fjärdedel av de aktörer som kontaktade personal vid Europakommissionen under perioden 2008–2010. Under perioden 2014–2019 utgjorde företagsträffar 40 procent av alla möten vilket alltså motsvarar en 60 procentig ökning. Även svenska företag tycks ha ökat sitt påverkansarbete i EU och sannolikt även på nationell nivå. Svenska företag och företagsgrupper hade 28 registrerade möten åren 2015–2018 och 49 registrerade möten åren 2019–2022 (Figur 1). Den här utvecklingen tros, som redan nämnts, kunna få negativa effekter på ekonomin eftersom enskilda företag som bedriver politisk påverkan tenderar att bortse från bredare näringslivs- och samhällsintressen (Aizenberg, 2022).

Figur 1. Antal möten som svenska företag och företagsgrupper samt handels- och branschorganisationer haft med EU-kommissionen, parlamentet och rådet under årsintervallen 2011–2014, 2015–2018 samt 2019–2022.

Figur 1

Källa: EU-transparensregister <https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/homePage.do>. (Bearbetning av Tillväxtanalys.)

Hanegraaf och Poletti (2021) lyfter att en ökad företagskoncentration inom EU kan vara en förklaring till företags ökade satsningar på att påverka politiken. Vidare menar de att ökningen även kan vara en effekt av finanskrisen 2007–2008 där ekonomiskt drabbade företag börjat använda lobbying för att återhämta sig och överleva. De pekar samtidigt på att multinationella företag har blivit en allt viktigare del av den europeiska ekonomin och att dessa företag har mer resurser att satsa på politisk påverkan. Det här kan sammanfattas som utbudseffekter som påverkar omfattningen av företags politiska påverkan.

Samtidigt pekar de på att det även har skett en utveckling på efterfrågesidan som kan ha bidragit till den här utvecklingen. EU:s frihandelsavtal är ett exempel på ett område där företag kan känna sig pressade att påverka politiken. Ytterligare en förklaring kan vara att det har uppstått fler frågor inom EU där det finns motstående intressen mellan företag och andra aktörer, som exempelvis hur snabbt klimatomställningen ska ske och vilka satsningar som ska till (De Bruycker, 2017). I den här frågan har en rad svenska storföretag varit engagerade och försökt påverka EU-politiken.⁵

Ytterligare en sådan fråga är hur globala plattformsföretag och digitaliseringen regleras i EU. Det här är en fråga som har påverkat svenska företag som exempelvis Spotify.⁶ Slutligen kan en ökning av antalet EU-myndigheter ha bidragit till att företag ökat sin påverkan. En anledning är att myndigheter ofta är beroende av mer teknisk information vilken företag snarare än branschorganisationer besitter (Arras och Braun, 2018). Reglerande myndigheter tenderar även att reglera specifika marknadssegment snarare än sektorer vilket innebär att de har behov av information från företag snarare än branschorganisationer.

⁵ <https://www.aktuellhallbarhet.se/miljo/miljopolitik/miljolobbying-okar-bland-svenska-foretag/>

⁶ <https://www.nyteknik.se/nyheter/eu-tar-strid-mot-mot-apple-spotify-valkomnar-beskedet/178115>

3.2 I vissa sektorer kan lågproduktiva företag skaffat sig fördelar

Ett intressant sammanträffande är att företags politiska påverkan i EU har ökat samtidigt som det skett en ökad företagskoncentration i EU (Kreuser, 2023; Bighelli m.fl., 2023; Bajgar m.fl., 2021; Affeldt m.fl., 2021). Det här innebär att ett mindre antal företag dominerar en större del av marknaden och en möjlig förklaring kan vara att företag skaffat sig den här positionen genom att påverka politiken på ett sätt så att det uppstår inträdesbarriärer och snedvriden konkurrens. Om det här innebär att resurser allokeras till företag med lägre produktivitet så kan de bidra till en reducerad aggregerad produktivitet. Flera forskare menar att en ökad "negativ" markandskoncentration, till följd av bland annat företags lobbying, sannolikt har bidragit till den avtagande produktivitetsutvecklingen i USA (Covarrubias m.fl., 2020; Philippon, 2019; Gutiérrez och Philippon, 2018).

Vissa studier indikerar att det här även kan vara fallet i EU. Dellis och Sondermann (2017) finner i sin studie av europeiska företag att politisk påverkan är mer vanligt förekommande bland företag med jämförelsevis låg produktivitet inom reglerade och icke-handlingsbara sektorer.⁷ Kreuser (2023) kommer i sin studie av europeiska tillverkningsföretag till slutsatsen att lobbying på EU-nivå tenderar att minska effektiviteten i hur resurser fördelas inom industrin. Akcigit m.fl. (2018) fann för Spanien att marknadsledare var mer politiskt kopplade men mindre benägna att utveckla innovationer. Politiska kopplingar resulterade i högre överlevnadsgrad och intäktstillväxt men var inte relaterat till produktivitetsutveckling. Wiedemann (2022) finner att företag som påverkar politiken i EU får en positiv abnorm avkastning på aktiemarknaden samt att de får fördelar i form av större mängder EU-medel och mer fördelaktiga EU-regleringar. Han drar dock inga definitiva slutsatser gällande betydelsen av dessa samband för resursallokeringen i näringslivet eller dess inverkan på produktiviteten.

Ovan nämnda studier som fokuserar på att förklara den ökade företagskoncentration i EU indikerar dock att ökningen inte enbart kan förklaras genom företags politiska påverkan. Affeldt m.fl., (2021) kommer till slutsatsen att den ökade koncentrationen beror på olika saker i olika marknader och sektorer. Inom den internationella tjänstesektorn framhålls exempelvis vissa företags investeringar i immateriella tillgångar som en starkt bidragande orsak. Samtidigt drar de slutsatsen att ökade inträdesbarriärer, som kan ha tillkommit genom politisk påverkan, har bidragit till ökad koncentration i alla marknader och sektorer. Även Bajgar m.fl. (2021) drar slutsatsen att de branscher som upplevt de största ökningarna i företagskoncentration är de som investerat mest intensivt i immateriella tillgångar. Bighelli m.fl. (2023) kommer till slutsatsen att den ökade företagskoncentrationen i EU överlag är positivt korrelerad med förbättrad resursallokering. Det går således inte att generellt säga att den ökade företagskoncentrationen i EU är ett resultat av att företag med låg produktivitet skaffar

⁷ Icke-handlingsbara sektorer syftar på sektorer inom ekonomin där varor eller tjänster inte kan handlas internationellt på ett enkelt sätt. Dessa sektorer kännetecknas vanligtvis av att de är beroende av lokal efterfrågan och lokal produktion, vilket gör dem mindre utsatta för internationell konkurrens. Exempel på sådana sektorer är hälso- och sjukvård, utbildning, byggsektorn, detaljhandel och olika tjänstebranscher som främst riktar sig till den lokala marknaden.

sig marknadsstyrka genom att påverka politiken, även om det kan vara fallet i vissa sektorer.

3.3 Produktiva företags påverkan har sannolikt haft mixad effekt

Som vi redan nämnt så kan även produktiva företag försöka påverka politiken på ett sätt som skapar inträdesbarriärer och försvårar för andra företag att öka sin produktivitet. På sikt kan det här leda till försämrad aggregerad produktivitet. Flera studier visar att gapet över tid har ökat mellan hög- och lågproduktiva företag och den här utvecklingen har varit särskilt tydlig i digitalt intensiva sektorer (Corrado m.fl., 2021; Tillväxtanalys, 2022b). Högproduktiva företag inom de här sektorerna kan exempelvis försöka försvara sin dominanta position genom att påverka politiken på ett sätt som försämrar kunskaps-spridningen (Akçigit och Ates, 2019). Det här kan på sikt föra med sig att den aggregerade produktivitetstillväxten reduceras.

Ett aktuellt exempel på den här typen av påverkan är *EU Data Act* som bland annat syftar till att förbättra tillgången till data genom att ge konsumenten äganderätt över den data som genereras genom att använda produkter. Enligt EU:s konsekvensanalys skulle *Data Act* leda till en BNP-tillväxt på 270 miljarder EUR i EU-länderna fram till 2028.⁸ Den här förordningen motverkas dock av stora globala företag som bland annat anser att de ska ha ensamrätt till den data som genereras när deras produkter används.⁹ Samtidigt finns det som redan nämnts forskare som menar att framgångsrika företags politiska påverkan kan möjliggöra för dem att upprätthålla sin produktivitet och därmed förbättra resursallokeringen i ekonomin (Wiedemann, 2022; Choi, 2022).

3.4 Företags påverkan aktuell i och med EU:s lättade statsstödsregler

Hur utvecklingen kommer se ut framåt är naturligtvis svårt att sja om. En aspekt som dock är värd att reflektera kring är vad företags politiska påverkan kommer spela för roll i och med att EU under perioden 2020–2023 har lättat på unionens statsstödsregler.¹⁰ EU har ändrat sin stödregim tre gånger under de här åren, först som svar på coronapandemin, sedan energikrisen och nu senast den amerikanska *Inflation Reduction Act* (IRA). Forskning visar som redan nämnts att företag kan förbättra sina möjligheter att ta del av EU-stöd genom politisk påverkan (Wiedemann, 2022).

Statliga stöd och subventioner kan som sagt vara motiverade för att åtgärda marknadsmisslyckanden eller negativa externa effekter. Samtidigt är det väl känt att subventioner kan ha en negativ inverkan på resursfördelningen inom och mellan länder, snedvrider den internationella handeln, skada konkurrensen och leda bort medel från andra sektorer (Kommerskollegium, 2023). Utöver den generella risken att utökade stöd och subventioner kan snedvrider konkurrensen på EU:s inre marknad så finns det alltså en risk att stöd tilldelas företag med störst lobbying-budgetar snarare än de med störst behov av stöd.

⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1113

⁹ <https://www.reuters.com/technology/siemens-sap-say-eu-draft-data-act-puts-trade-secrets-risk-2023-05-07/>

¹⁰ https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/ukraine_en

4. Företags politiska påverkan och tillväxten i Sverige

Företags politiska påverkan sker även på nationell nivå i Sverige. Som vi redan nämnt så finns det begränsad forskning gällande företags politiska påverkan och dess inverkan på tillväxten i den svenska kontexten. Genom att använda den forskning som finns så försöker vi i det här kapitlet likväl ge en bild av utveckling och föra några grundläggande resonemang kring hur företags politiska påverkan inverkar på tillväxten i den svenska nationella kontexten.

Ett sätt som Sverige skiljer sig åt från många andra länder är att det finns en organisatorisk uppdelning mellan regeringskansliet och statliga myndigheter. I motsats till länder med ministerstyre (som exempelvis Norge och Danmark), kan regeringen endast styra statliga myndigheter genom lagstiftning och kontroll av finanser men får inte ingripa i enskilda fall när myndigheter utövar offentlig makt. Det faktum att myndigheter har en hög grad av självständighet i Sverige får även konsekvenser för företags politiska påverkan eftersom påverkan som, i andra länder riktas mot politiker, i Sverige måste riktas mot tjänstemän (Ihlen m.fl., 2021).

4.1 Påverkan har sannolikt ökat på nationell nivå

De statistiska underlagen gällande företags politiska påverkan i Sverige är relativt gamla. En undersökning från 2009 visar att 75 procent av riksdagsledamöterna kontaktades varje vecka av olika lobbyister (Möller, 2009). Av de hundra ledamöter som tillfrågades i undersökningen så uppgav 55 procent att de ofta kontaktades av näringslivsorganisationer och 37 procent att de ofta kontaktades av företag. En enkätundersökning som genomfördes med 880 slumpvis utvalda intresseorganisationer, inom ramen för demokratiutredningen 2016, ger ytterligare några svar. Den kom fram till att 45 procent av de organisationer som svarade på enkäten använder direkta kontakter med politiker och tjänstemän på nationell nivå för att påverka svensk politik. En annan enkätundersökning från 2012 så ökade andelen intresseorganisationer som angav att de bedrev någon form av påverkansarbete från 26 procent år 1999 till 37 procent år 2005 (Öberg och Svensson, 2012).

Det finns dock annan forskning som indikerar att företags politiska påverkan ökat i Sverige under de senaste decennierna. Ett argument varför det sannolikt har skett en ökning är det skifte som skett där korporativismen i stor utsträckning ersatts av ett mer pluralistiskt system, som tros ha gynnat framförallt resursstarka aktörers möjligheter att påverka politiken (Lundberg, 2015). En förklaring är att pluralismen inneburit att institutionaliserade samarbeten trätt tillbaka till förmån för informell påverkan som är resurskrävande. Samtidigt finns det de som menar att det finns ett arv från korporativismen som innebär att aktörer är positivt inställda till samverkan, kompromisser och konsensus (Ihlen m.fl., 2021). Ytterligare en förklaring som förs fram är att politiken har blivit mer komplex vilket innebär att informationsbehovet har ökat, något som resursstarka aktörer kan dra nytta av genom att tillhandahålla underlag. Det finns även forskare som menar att den politiska påverkan har professionaliserats allt mer och att grupper av "policy-professionella" vuxit (Garsten m.fl., 2015).

Ytterligare ett tecken på att företags politiska påverkan är betydande i Sverige är den så kallade "svängdörrsproblematiken". I ESO-rapporten *Svängdörr i staten* menar författarna att mycket tyder på att övergångarna från politiken till näringslivet och PR-branschen är omfattande (Lindström och Bruun, 2012). Rapportens slutsats är att rörligheten i sig inte nödvändigtvis behöver utgöra ett problem, men för ett avgränsat antal höga befattningar med tillgång till känslig insiderinformation finns det en risk för intressekonflikter. Under det senaste decenniet har det även gjorts ett antal studier som visar att det finns starka kopplingar mellan reglerande myndigheter och näringslivet. Riksrevisionen har bland annat noterat att det sker ett betydande personalutbyte mellan Läkemedelsverket och läkemedelsindustrin (Riksrevisionen, 2016) samt Finansinspektionen och finanssektorn (Riksrevisionen, 2020). Den 1 juli 2018 infördes en reglering om övergångsrestriktioner för statsråd och statssekreterare genom en ny lag och 2022 tillsatte regeringen en utredning gällande de här övergångsrestriktionerna för att ytterligare stärka förtroendet för offentlig verksamhet.¹¹

Under de senaste åren har vi även sett hur regeringen även har försökt etablera mer institutionaliserade former för innovationssamverkan med näringslivet. Det här beskrivs ibland som den tredje generationens innovationspolitik och omfattar bland annat satsningar på strategiska innovationsprogram vilka ofta utformas i dialog mellan statliga aktörer, företag och branschföreträdare. Målet för den här politiken är att "identifiera innovativa lösningar på våra stora samhällsutmaningar". Tillväxtanalys har i tidigare analyser pekat på att det finns en överhängande risk att den här typen av satsningar förstärker snarare än förändrar de existerande strukturer som skulle behöva genomgå en transformation (Tillväxtanalys, 2020a).

Svenska politiska partier är mindre beroende av extern finansiering jämfört med exempelvis USA, där kampanjfinansiering spelar en central roll och därmed även blir mer intressant för företag som vill påverka politiken. Enligt det nuvarande systemet kan politiska partier i Sverige ta emot bidrag från en stor mängd källor. Men gåvogivares identiteter anges inte offentligt så länge som deras gåvor ligger under ett visst tröskelvärde som fastställts till 24 150 kr (år 2022). I Sverige är politiska partier skyldiga att inkomma med en intäktsredovisning till Kammarkollegiet.

4.2 Oklart vilka effekter företags påverkan haft på svensk ekonomi

Det finns, så vitt vi vet, ingen svensk forskning gällande effekter av företags politiska påverkan på ekonomin. Baserat på annan forskning försöker vi dock föra övergripande resonemang kring vilken roll företags politiska påverkan kan spela i svensk ekonomi. Företags påverkan kan, som vi redan nämnt, sannolikt ha både positiva och negativa effekter på ekonomin. Det önskvärda, men svåra, är att behålla det tillväxtgenererande informationsutbytet och samtidigt minimera lobbying som motverkar tillväxten. Sett från ett tillväxtperspektiv är det som sagt negativt om lågproduktiva företag kan upprätthålla sin lönsamhet genom att påverka politiken istället för att öka sin produktivitet eller slås ut. I Sverige är det förhållandevis stora produktivitetsskillnader mellan olika branscher (Konjunkturinstitutet, 2022).

¹¹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2022/06/dir.-202271>

Ett exempel på en bransch med förhållandevis låg produktivitet är byggbranschen. Det här är även en bransch som tagit emot betydande statliga subventioner det senaste decenniet (Tillväxtanalys, 2020b). Vi vet inte vilka effekter dessa subventioner har haft på branschens produktivitetsutveckling eller hur tilldelningen av subventioner påverkats av byggföretags politiska påverkan. Givet att det finns studier som visar att företag kan skaffa sig fördelar även i en kontext där påverkan är främst informations- och relationsbaserad (Wiedemann, 2022) så anser vi dock att det inte går att utesluta att företags påverkan kan ha inverkat på tilldelning och utformning av dessa subventioner. Det går inte heller att utesluta att subventionerna kan ha haft en negativ inverkan på branschernas produktivitetsutveckling. Något som talar för att företags politiska påverkan kan spela en roll i byggbranschen är att det råder en hög företagskoncentration i vissa delar av branschen (Konkurrensverket, 2021).

Samtidigt har Sverige generellt sett en väl fungerande strukturomvandling där de minst produktiva företagen antingen ökar sin produktivitet eller upphör att existera (Tillväxtanalys, 2022b). Det här indikerar att det inte är ett genomgående problem i Sverige att de minst produktiva företagen upprätthåller sin lönsamhet genom att påverka politiken. Risken för lobbying är dock inte isolerad till lågproduktiva företag eller branscher. Som vi poängterade i det förra kapitlet så finns det incitament även för högproduktiva företag att försöka påverka politiken på ett sätt som skapar inträdesbarriärer eller tillväxthinder för andra företag. Sedan slutet av 1990-talet har produktivitetsskillnaderna mellan de mest och de minst produktiva företagen ökat i Sverige (Tillväxtanalys, 2022b). Det här mönstret är särskilt tydligt i branscher med hög digital intensitet. Som vi resonerade i föregående kapitel så går det inte att utesluta att företags politiska påverkan kan ha bidragit till att vidga det här gapet. Samtidigt finns det som redan nämnts forskare som menar att högproduktiva företag kan undanröja byråkratiska hinder och påverka utformningen av regleringar på ett sätt så att de kan upprätthålla sin produktivitet, vilket tros kunna gynna resursallokeringen i ekonomin.

5. Möjligheter att främja positiva effekter och motverka negativa

Vi har i detta kapitel identifierat ett antal områden där staten kan vidta åtgärder som främjar positiva effekter av företags politiska påverkan samt förebygger och undviker negativa effekter. Respektive område och åtgärd kräver dock närmare analys.

5.1 Främja konkurrens och strukturomvandling

Genom att främja konkurrens kan det offentliga minska riskerna med företags politiska påverkan, sett från ett tillväxtperspektiv. Om företag har hög marknadsmakt och möter liten konkurrens så finns det en risk att de försöker upprätthålla sin lönsamhet genom att påverka politiken snarare än att öka sin produktivitet. Hög konkurrens tvingar företag att bli mer effektiva och det blir även svårare för enskilda företag att skaffa sig fördelar genom påverkan, eftersom även konkurrenter kan påverka politiken. Ytterligare ett sätt som staten kan minska riskerna med företags politiska påverkan är att vara restriktiva med att rädda företag. Om staten signalerar att man är villig att rädda krisande företag kan det skapa en moral hazard där företag räknar med att (genom påverkan) få statens skydd oavsett vilka svårigheter de hamnar i.

Nedan beskriver vi lite närmre vad det kan innebära i praktiken att främja konkurrens och strukturomvandling:

- **Restriktivt skydd av företag i kris:** I vissa fall är det motiverat att staten gör insatser för att stötta företag genom en kris men det finns även exempel där statliga stöd till branscher i kris hindrat strukturomvandlingen. Forskning visar att organiserade intressen kan vara snabba med att föra fram sina behov i samband med kriser (Crepaz m.fl., 2022). Det här kan vara positivt under vissa förutsättningar men kan få negativa effekter för ekonomin om det visar sig att de som var snabbast med att "skrika efter stöd" inte var de som egentligen hade störst behov.
- **Tillämpa konkurrenslagar:** Konkurrenslagar är utformade för att förhindra monopol, priskarteller och andra taktiker som minskar konkurrensen. Det är viktigt att dessa lagar tillämpas effektivt för att upprätthålla en konkurrenskraftig marknadsmiljö. Gutiérrez och Philippon (2018) menar exempelvis att det faktum att EU haft en mer kraftfull tillämpning av konkurrenslagstiftning har bidragit till att hålla uppe konkurrensen, i jämförelse med USA.
- **Minska inträdesbarriärer:** Ett sätt att öka konkurrensen är att sänka inträdesbarriärer för nya företag. Det här kan ske genom att förenkla regulatoriska processer, förbättra tillgången till finansiering och erbjuda stödprogram till uppstartsföretag och småföretag. I synnerhet unga teknikintensiva företag med hög kostnad att ta sig in på en marknad kan gynnas av den här typen av insatser (Tillväxtanalys, 2021).
- **Uppmuntra internationell handel:** Att minska handelsbarriärer och främja internationell handel kan medföra utländsk konkurrens, vilket tvingar inhemska företag att bli mer konkurrenskraftiga. Forskning visar hur europeiska företag

försöker påverka EU att införa tullar mot specifika produkter för att minska konkurrensen från import (Kommerskollegium, 2022).

- **Reglera fusioner och förvärv:** Genom att övervaka och reglera fusioner och förvärv kan staten förhindra överdriven företagskoncentration som kan hämma konkurrensen.
- **Förbättra marknadstransparens:** En transparent marknad gör att konsumenter kan jämföra priser och produkter, vilket främjar konkurrens. Detta kan uppnås genom regler som kräver att företag tydligt redovisar produktinformation, prissättning och andra viktiga detaljer.

5.2 Överväg nationell transparensreglering

En åtgärd som ofta förts fram i debatten kring ökad reglering av lobbying är så kallade transparensregister där lobbyister som vill interagera eller kommunicera med politiker eller tjänstemän måste registrera sig. Den här informationen görs sedan tillgänglig för allmänheten, journalister och forskare. I dagsläget finns det inte något svenskt transparensregister men det är något som har rekommenderats av såväl OECD (2021) som Europarådets antikorrupsionsorgan GRECO (2019). Allt fler länder har under det senaste decenniet valt att införa någon form av transparensreglering. Av OECD:s 38 medlemsländer var det 25 som 2021 hade någon form av transparensreglering för direkta kontakter mellan lobbyister och beslutsfattare (se bilaga).

I Finland kommer ett transparensregister att införas under 2024.¹² Ett annat exempel är Storbritannien där scheman för statsråd och särskilda rådgivare offentliggörs kvartalsvis, inklusive möten med externa parter, media och redaktörer, oaktat syftet med mötet. För att kontrollera regelefterlevnaden av transparensregleringen så korskörs dessa scheman med lobbyregisterna. I Spanien offentliggörs valda statsråds dagliga möten och besök på regeringens hemsida. De spanska parlamentsledamöterna och deras suppleanter behöver sedan 2020 offentliggöra deras scheman online, inklusive alla möten med lobbyister. I Rumänien måste makthavare offentliggöra deras scheman dagligen, vilket underlättar en kontroll om påverkansaktörerna även återfinns i lobbyregistret (OECD, 2021).

Det vanligaste argumentet för transparensregister är inte direkt tillväxtrelaterat utan handlar istället mer allmänt om ökad insyn och ansvarsskyldighet i den politiska processen. Vi menar dock att, rätt utformat, kan ett transparensregister sannolikt bidra till högre tillväxt genom att skapa en förutsättning för en mer rättvis ekonomisk miljö och en mer gynnsam strukturomvandling. Genom förbättrad öppenhet får företag generellt sett bättre möjlighet att konkurrera vilket kan gynna den ekonomiska tillväxten. Om ett företag eller bransch för fram ett förslag som missgynnar många andra företag kan politiker göras uppmärksamma på det vilket kan leda till en mer rättvis politik. Om möjligheterna för företag att skaffa sig fördelar genom politisk påverkan minskar så ökar sannolikt förtroendet för marknaden vilket även kan gynna investeringar och annan ekonomisk aktivitet. Vilka effekter ett transparensregister har på den ekonomiska miljön beror dock sannolikt på hur det utformas. Det är viktigt att det utformas på ett sätt så att det inte är alltför resurskrävande för de som använder det eller att det riskerar att röja

¹² <https://www.vtv.fi/en/audit-and-oversight/transparency-register/>

känslig information kopplat till exempelvis säkerhetspolitiska frågor. Den här typen av frågor behöver utredas närmre.

Några viktiga aspekter att ta i beaktande är vilka statliga instanser som ska omfattas samt vilka aktörer som ska behöva registrera sig. Av de OECD-länder som 2021 hade transparensreglering så hade 18 länder transparensregler för sin regering och 19 länder för sitt parlament (minst en kammare) och fem länder hade sin högsta rättsinstans. Vad avser företag och branschorganisationer så omfattade regleringarna i 16 fall företag och i 15 fall branschorganisationer (se bilaga). I regel är ministrar och parlamentsledamöter föremål för transparensreglering, men många länder har valt att även inkludera vissa seniora tjänstemän – såsom politiska rådgivare. Fem länder har valt att inkludera alla tjänstemän i de verkställande eller lagstiftande instanserna som är föremål för regleringen.

Ländernas regleringar varierar gällande hur interaktioner mellan påverkansaktörer och beslutsfattare ska offentliggöras. Vanligtvis vilar ansvaret på lobbyisten att registrera sig i ett register som offentliggör alla möten med beslutsfattare. En annan metod är så kallade öppna scheman där politikernas och tjänstemäns scheman offentliggörs. Ett öppet schema kan exempelvis innehålla information om vem en politiker kommunicerar med, vad syftet med kommunikationen är samt hur kommunikationen sker. En tredje metod är att politiker och tjänstemän tillkännager sina möten med påverkansaktörer för överordnade. Slutligen har några länder valt att i efterhand offentliggöra information kring vidtagna beslut. Vissa länder har valt att kombinera dessa metoder, vilket även möjliggör en djupare granskning då korsvisa kontroller kan utföras.

Tidigare utredningar har varit skeptiska till att införa register i Sverige då man menat att enskilda intresseorganisationer bör vara fria att föra fram sina åsikter, driva opinion och kontakta beslutsfattare. Man menar att det ytterst är en fråga om vår grundlagsskyddade yttrande- och föreningsfrihet (SOU 2016:5). Givet att register har införts i många andra länder de senaste åren så menar vi att mycket talar för att det går att införa register utan att riskera ovan nämnda rättigheter. Vi anser även att de potentiellt negativa effekterna av företags politiska påverkan på ekonomin är ett argument som bör ges större vikt i debatten kring att införa transparensregister.

5.3 Värna en effektiv inkludering

En inkluderande beslutsprocess, präglad av hög integritet och transparens, där alla berörda parter med legitima behov och intressen ges möjlighet att delta i den politiska utformningen skapar mer välgrundade och mångsidigt belysta policybeslut (OECD, 2021). Omvänt, om inte alla berörda parter får insyn och åtkomst till den politiska beslutsprocessen, eller om processen inte präglas av transparens och integritet, ökar risken för att starka särintressen får orättvisa fördelar och snedvrider konkurrens, vilket kan leda till en missallokering av offentliga resurser, minskad produktivitet och lägre ekonomisk tillväxt (OECD, 2017). Därför är det viktigt att verka för en effektiv inkludering av berörda aktörer i politikens utformning och genomförande. Även Demokratiutredningen (SOU 2016:5) framhöll att det är viktigt att få fler att delta i politiska beslutsprocesser. Exempel på åtgärder som kan bidra till att förbättra inkluderingen är kapacitetsutveckling för intressentanalyser, öppna beslutsprocesser samt stöd till resurssvaga aktörer att engagera sig i politikens utformning.

5.4 Verka för stärkt integritet

Beslutsfattaress och företags integritet är en aspekt som är av betydelse för beslutsprocessens effektivitet och många länder har generella policys för politiker och tjänstemän gällande integritet. Den här typen av policy omfattar exempelvis regler kring gåvor, inbjudningar och liknande, men endast ett fåtal OECD-länder har standarder, vägledning eller specifik utbildning som behandlar lobbying. I den svenska statliga värdegrunden (Statskontoret, 2019) anges det att statsanställda ska agera sakligt och opartiskt med hänvisning till 5 § andra stycket förvaltningslagen (2017:900). Vidare hänvisas det till 7 § lagen (1994:260) om offentlig anställning att en arbetstagare inte får ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens. Det finns dock inga specifika skrivningar hur statsanställda bör förhålla sig till företags politiska påverkan eller annan lobbying. Det här är inte minst värt att reflektera kring i ljuset av att svenska tjänstemän sannolikt utsätts för mer påverkan än tjänstemän i andra länder på grund av svenska myndigheters självständighet från regeringen.

OECD (2021) menar att både politiker och tjänstemän behöver ett integritetsramverk utformad specifikt för de risker lobbying och påverkansaktivitet medför. Ett exempel är Nederländerna som har utvecklat en uppförandekod för offentliga tjänstemän som ska hjälpa dem att "känna igen risker, motstå frestelser och yttre påtryckningar". De har även en specifik sektion för hur de ska hantera lobbyister: Fritt översatt har de följande skrivningar:

- Du kan behöva ta itu med lobbyister i ditt arbete. Det är förespråkare som försöker påverka beslutsfattandet till sin fördel. Det är tillåtet. Men är du alltid medveten om det? Och hur hanterar man det då?
- Se till att du kan utföra ditt arbete transparent och självständigt. Var medveten om lobbyisternas intressen och de olika påverkansmöjligheterna. Detta kan ske väldigt direkt (till exempel genom besök eller inbjudan), men också mer indirekt (till exempel genom medfinansiering av forskning som påverkar politiken).
- Diskutera med dina kollegor eller chef var dessa situationer kan finnas i ditt arbete.
- Ibland tjänas allmänhetens intresse genom att undvika kontakt med lobbyister.

Ytterst måste beslutsfattaren själv avgöra den tillhandahållna informationens riktighet och objektivitet, vilket kan vara nog så utmanande. I en studie av Girling och Gibbs från 2019 intervjuades kanadensiska parlamentsledamöter angående hur de hittar och använder information. 6 av 10 ledamöter uppgav att vinklad eller partisk information som en stor utmaning för effektivt evidensbaserat beslutsfattande. Inom ramen för sina arbeten uppgav ledamöterna att trovärdighet var den viktigaste faktorn i informationsinhämtningen. I studien rekommenderas bland annat utbildning av beslutsfattare i informationsutvärdering, i synnerhet för beslutsfattare utan bakgrund inom vetenskaplig forskning.

5.5 Formalisera uppföljning och tillsyn

Eftersom påverkanskanalerna och aktörerna ständigt skiftar karaktär så bör även transparensregleringar och dess efterlevnad löpande anpassas till rådande förhållanden för att inte bli uddlösa. För närvarande menar OECD (2021) att många av de länder som implementerat transparensreglering för lobbyverksamhet har så pass stora kryphål att vissa kanaler och aktörer inte längre omfattas av regelverken. Samtidigt finns också en risk för drakonisk överreglering. Även om det finns en kontinuerlig *bästa praxis* så finns det ingen "one size fits all" i utformning och implementering, speciellt inte över tid. Det handlar om att skjuta på rörligt mål, där åtgärderna måste vara anpassade till de specifika inhemska utmaningarna, förutsättningarna och behoven (OECD, 2021).

För att tillförse att instiftade lobbyregler och -riktlinjer och integritetsramverk utformas och efterlevs på bästa möjliga sätt så bör även mekanismer för periodvisa uppföljningar och utvärderingar finnas på plats initialt. Regelbundna översyner av etablerade lobbyregler och integritetsramverk stärker det övergripande ramverket och förbättrar reglefterlevnaden (OECD, 2021).

OECD (2021) rekommenderar även att en tillsynsfunktion upprättas med kapacitet att övervaka och främja implementering. Även extern tillsyn har i ett flertal länder visat sig vara värdefull. Extern granskning har potentialen att bedöma om lobbyregleringen har uppnått sitt avsedda mål, samt att bedöma dess fortsatta relevans.

5.6 Främja forskning

Vår uppfattning är att kunskapsläget i den svenska kontexten gällande företags politiska påverkan och dess inverkan på tillväxten är relativt lågt i Sverige. I ljuset av att det finns forskning som indikerar att företags politiska påverkan kan ha negativa effekter på tillväxten ter det sig viktigt att skyndsamt förbättra förutsättningarna för att bedriva forskning på det här området i Sverige. Ett införande av ett transparensregister på nationell nivå kan bidra till nya möjligheter att studera sambanden. På EU-nivå är tillgången till data något bättre eftersom det där finns ett transparensregister.

Det vi kan lära från införandet av transparensregister i EU är dock att det tar några år innan det finns tillräckligt med data för att genomföra forskningsstudier. Ett snabbare och kompletterande alternativ är att genomföra regelbundna enkätundersökningar mot politiker och myndigheter gällande företags politiska påverkan.

Nedan listar vi några vinster med den här typen av satsningar:

- **Belysa sambandet mellan företags politiska påverkan och ekonomisk tillväxt:** Med rätt data är det möjligt att studera det här sambandet i den svenska kontexten.
- **Vägleda reglering av påverkansverksamhet:** Forskning gällande företags politiska påverkan kan hjälpa till att vägleda utveckling och förfining av regler för att säkerställa att lobbying sker på ett transparent och etiskt sätt.
- **Utbilda beslutsfattare och allmänheten:** Forskningsresultat kan användas för att utbilda både allmänheten och beslutsfattare om effekterna av företags påverkan på politikens utformning och tillväxten. Detta kan öka medvetenheten om både positiva och negativa effekter av företags påverkan.
- **Stödja inkludering:** Forskning kan identifiera sektorer eller grupper som är underrepresenterade i påverkansprocessen. Detta kan leda till initiativ som syftar till

att jämma ut spelplanen, till exempel genom att tillhandahålla resurser eller stöd till de underrepresenterade grupperna.

6. Slutsatser

I den här rapporten har vi belyst och diskuterat företags politiska påverkan och dess inverkan på tillväxten. Vidare har vi resonerat kring hur statens roll kan utvecklas inom det här området för att gynna tillväxten. Vi kan konstatera att företags politiska påverkan sannolikt kan ha både positiva och negativa effekter på tillväxten. När politiker och tjänstemän utformar och genomför tillväxtpolitik är de ofta beroende av information från företag för att förstå deras behov och få företagets syn på samhällsutmaningar. Samtidigt finns det en risk att företags politiska påverkan kan leda till försämrad effektivitet i ekonomin då företag genom sin påverkan skapar inträdesbarriärer och hinder för andra företag.

Vi kan konstatera att det har funnits en uppfattning att företags politiska påverkan inte är ett problem i EU och Sverige på samma sätt som i USA eftersom det är mindre pengar i politiken här och att det finns en konsensuskultur som innebär att det finns en ömsesidig kompromissvilja. Vår genomgång av litteraturen indikerar dock att företag kan skaffa sig fördelar även i en kontext där påverkan främst sker genom informationsdelning och relationer, snarare än politisk finansiering. Vi anser att det här är viktigt att väga in i en diskussion gällande reglering av företags politiska påverkan i Sverige, inte minst i ljuset av att påverkan tycks ha ökat i EU och sannolikt även på nationell nivå.

Det är framförallt stora lönsamma företag som påverkar politiken och påverkan sker genom en rad indirekta kanaler. Samtidigt tycks påverkan via media och sociala medier ha ökat. Intresseorganisationer är en vanlig indirekt påverkanskanal och dess organisationer kan på ett kostnadseffektivt sätt förse politiker och tjänstemän med viktig information och bidra till likvärdiga spelregler för alla aktörer på marknaden. I vissa fall har dock resursstarka företag ett betydande inflytande över intresseorganisationers agenda vilket kan skapa en snedvridning till förmån för etablerade intressen. I forskningslitteraturen uttrycks en oro för så kallad astroturf-lobbying som innebär att intresseorganisationer eller företag etablerar en falsk gräsrotsrörelse för att få det att framstå som att det finns en bred opinion i frågorna de driver. Det här beteendet kan vilseleda politiker och allmänheten men även skada förtroendet för företag och intresseorganisationer.

Att företag försöker påverka politiken på egen hand tycks ha blivit vanligare i EU. Det verkar även gälla svenska företag. Vi kan inte säga något kring vilka effekterna utvecklingen har på svensk tillväxt. Vissa forskare menar att det kan få negativa effekter på ekonomin på sikt, eftersom enskilda företag som bedriver politisk påverkan tenderar att bortse från bredare näringslivs- och samhällsintressen. Man menar att intresseorganisationer generellt sett är mer benägna att adressera bredare och mer långsiktiga förutsättningar för de företag de företräder.

Samtidigt som företags politiska påverkan ökat i EU har det även skett en ökad företagskoncentration i unionen. Vår genomgång av litteraturen indikerar att

koncentreringen, framförallt i vissa marknader och sektorer, beror på ökade inträdesbarriärer som kan ha tillkommit genom politisk påverkan. Inom andra marknader verkar koncentreringen istället främst vara driven av vissa företags ökade effektivitet, till följd av investeringar i immateriella tillgångar och digitalisering. Det finns inga tecken på att det är ett genomgående problem i Sverige att de minst produktiva företagen överlever genom att påverka politiken. Det finns dock vissa lågproduktiva branscher där det inte går att utesluta att företags politiska påverkan bidragit till att reducera produktivitetens utvecklingen.

Det är dock viktigt att komma ihåg att även produktiva företag kan påverka politiken på ett sätt som skapar inträdesbarriärer eller försvårar för andra företag att öka sin produktivitet, vilket på sikt kan resultera i reducerad aggregerad produktivitet. Här pekar vi särskilt på riskerna med politisk påverkan som reducerar kunskapsspridningen. Det kan exempelvis handla om påverkan försämrar tillgången till data eller möjligheterna för företag att utveckla immateriella tillgångar. Den kommande EU-förordningen *Data Act* är ett aktuellt exempel där den här typen av påverkan förekommer. Vissa forskare menar dock att företag genom politisk påverkan kan undanröja byråkratiska hinder och forma regelverk så att de kan öka sin produktivitet vilket kan gynna resursallokeringen i ekonomin.

Avslutningsvis pekar vi på ett antal områden där det är möjligt att göra insatser för att minska risken för negativa utfall för ekonomin, relaterade till företags politiska påverkan. Ett sätt att minska risken för negativa effekter är att främja konkurrens och strukturomvandling. Hög konkurrens tvingar företag att bli mer effektiva. Det blir även svårare för enskilda företag att skaffa sig fördelar genom påverkan, eftersom konkurrenter också kan påverka politiken. Vad avser strukturomvandling så visar forskning att politisk påverkan kan förbättra företags möjligheter att få ta del av statliga stöd- och räddningspaket. Under vissa omständigheter kan statliga stödinsatser vara motiverade för att åtgärda marknadsmisslyckanden eller negativa externa effekter. Det finns dock en risk att statliga företagsstöd hindrar strukturomvandlingen. Det är med andra ord viktigt att statliga stödinsatser görs mot de företag eller branscher där insatserna gör skillnad, vilket inte nödvändigtvis är de som uppvakttat politiken mest. Som exempel pekar vi på att det här kan bli ett problem i och med att EU har uppluckrat sina statsstödsregler.

Vi pekar även på möjligheterna att göra insatser i Sverige för att främja en ökad transparens, inkludering och integritet. Vi noterar att Sverige har begränsade regler vad avser företags politiska påverkan och problematiken kring lobbying är inget som lyfts fram i den svenska värdegrunden för statsanställda. Det sistnämnda är värt att reflektera kring i ljuset av att svenska tjänstemän sannolikt utsätts för mer påverkan än tjänstemän i många andra länder, på grund av svenska myndigheters självständighet gentemot regeringen. En vanligt förekommande åtgärd internationellt är transparensregister vilket inte finns i Sverige idag. Den här åtgärden rekommenderas av såväl OECD som Europarådets antikorrupsionsorgan GRECO. Vi menar att, rätt utformat, kan ett transparensregister sannolikt gynna tillväxten genom att bidra till en mer rättvis ekonomisk miljö.

En konsekvens av att Sverige inte har något transparensregister gällande företags politiska påverkan är att det inte finns någon nationell data gällande företags påverkan. I

USA och EU har införandet av transparensregister inneburit ökad forskning kring företags politiska påverkan och dess effekter på ekonomin. Givet att företags politiska påverkan sannolikt har ökat i Sverige och att vi vet att påverkan kan ha negativa effekter på ekonomin anser vi det vara motiverat att förbättra förutsättningarna för att bedriva forskning kring de här frågorna i Sverige.

7. Diskussion

Frågan kring företags politiska påverkan och dess inverkan på tillväxten är inte en ny inom forskningen. Frågan aktualiseras dock i och med att företag tycks öka sina satsningar på det här området och att forskningen indikerar att det finns samband mellan företags politiska påverkan och den aggregerade produktivitetens utvecklingen. Det finns med andra ord en potentiell risk att de satsningar vi nu ser kan reducera den svenska och europeiska tillväxten på sikt. Samtidigt visar vår genomgång att forskningen på det här området inte är konklusiv vilket är en tydlig signal att det behövs mer forskning för att förstå sambanden.

En helt central del i att utveckla mer kunskap kring de här sambanden är tillgången till data. Vår genomgång av litteraturen visar hur införandet av transparensregister i både USA och EU har resulterat i ökad forskning på området. Behovet av ökad kunskap gällande företags politiska påverkan och dess effekter på tillväxten är ett argument som vi inte upplever har varit så tydligt i den svenska debatten om förutsättningarna för lobbying. Den svenska debatten har mer handlat om betydelsen av transparens för att uppnå demokratisk jämlikhet. Ökad tillgång till data ger oss bättre möjligheter att mäta och kvantifiera olika aspekter av företags politiska påverkan och därmed ha en mer konkret debatt kring hur positiva effekter av påverkan kan främjas och negativa effekter undvikas.

Att få till den här förändringen i svensk politik tycks dock vara svårt. Under de senaste decennierna har en rad politiker från i stort sett alla partier lämnat propositioner gällande reglering av lobbying. Förslagen har sett lite olika ut men det de har gemensamt är att de alla har röstats ner. Ett argument som ofta använts för att avfärda ökade regleringar och införandet av transparensregister är att enskilda liksom intresseorganisationer bör vara fria att föra fram sina åsikter, driva opinion och kontakta beslutsfattare. Det är dock viktigt att komma ihåg att syftet med transparensregister inte är att begränsa eller hindra påverkansarbete och dialog. Vidare anser vi att det faktum att företags politiska påverkan kan ha negativa effekter på tillväxten är ett argument som bör beaktas i debatten om ökad reglering.

Vad är det då som krävs för att få till en förändring i Sverige? Stigler (1982) frågade sig om det ens "är möjligt att övertyga företag om att deras allmänintresse är större än summan av deras enskilda intressen tagna var för sig?". Många företag uttrycker idag att de vill bidra till en hållbar utveckling i samhället vilket ibland beskrivs som *Corporate Social Responsibility* (CSR). Transparens är en central del inom CSR och det innebär att företag är öppna och ärliga om sina sociala, miljömässiga och ekonomiska aktiviteter. Genom att vara transparenta gällande sin politiska påverkan kan företag visa att de tar sitt samhällsansvar på allvar och skapa tillit hos sina intressenter. Svenska företag med CSR-ambitioner borde med andra ord ställa sig bakom en utveckling mot ökad transparens i sin politiska påverkan.

Ett land som har haft betydande problem med negativa effekter relaterade till företags politiska påverkan är Italien och år 2019 var landets BNP per capita på ungefär samma nivå som 1999, det vill säga ingen tillväxt på 20 år. De italienska forskarna Lorenzo

Codogno och Giampaolo Galli (2022) presenterar i sin bok en analys som förklarar varför landet presterat så dåligt. De kommer till följande slutsats (fritt översatt):

”Ett misslyckande med att leverera på tillväxt och välstånd kan inträffa när ett stort antal aktörer i ett relativt välbärgat samhälle av någon anledning inte längre är villiga att gå igenom de ansträngningar och uppoffringar som har gjort det möjligt att uppnå välståndet. Istället letar de efter andra förment lättare sätt att nå ytterligare välstånd. Krav på fler statliga subventioner, privilegier och skydd från konkurrens, vilket är lobbyisternas primära roll, tenderar att ersätta hårt arbete, uppfinningsrikedom, entreprenörskap och risktagande”

Sverige och Italien är vitt skilda länder men budskapet ovan skickar likväl en tydlig signal att frågan kring företags politiska påverkan är en tillväxtfråga som bör tas på allvar.

Referenser

Affeldt, P., Duso, T., Gugler, K.P. och Piechucka, J., 2021. Market concentration in Europe: Evidence from antitrust markets. DIW Berlin Discussion Paper No. 1930, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3775524> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3775524>.

Aizenberg, E. 2022. Conflict and salience as drivers of corporate lobbying? An elite survey experiment. *Governance*.

Aizenberg, E. och Hanegraaff, M., 2020. Time is of the essence: A longitudinal study on business presence in political news in the United Kingdom and the Netherlands. *The International Journal of Press/Politics*, 25(2), pp.281-300.

Akcigit, U. och Ates, S.T., 2019. What happened to US business dynamism? (No. w25756). National Bureau of Economic Research.

Akcigit, U., Baslandze, S. and Lotti, F. (2018), "Connecting to Power: Political Connections, Innovation, and Firm Dynamics", Working Paper 25136, National Bureau of Economic Research.

Andersson, M., 2017. Vad betyder stora kunskaps- och teknikintensiva företag för Sverige? *Entreprenörskapsforum*. ISBN: 978-91-89301-90-0

Arras, S. och Braun, C., 2018. Stakeholders wanted! Why and how European Union agencies involve non-state stakeholders. *Journal of European Public Policy*, 25(9), pp.1257-1275.

Bajgar, M., Criscuolo C. och Timmis J. 2021. Intangibles and industry concentration: Supersize me, OECD Science, Technology and Industry Working Papers, No. 2021/12, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/ce813aa5-en>.

Bertrand, M., Bombardini, M. och Trebbi, F., 2014. Is it whom you know or what you know? An empirical assessment of the lobbying process. *American Economic Review*, 104(12), pp.3885-3920.

Bernhagen, P. och Mitchell, N.J., 2009. The determinants of direct corporate lobbying in the European Union. *European Union Politics*, 10(2), pp.155–176.

Bighelli, T., Di Mauro, F., Melitz, M.J. och Mertens, M., 2023. European firm concentration and aggregate productivity. *Journal of the European Economic Association*, 21(2), pp.455-483.

Blanga-Gubbay, M., Conconi, P. och Parenti, M., 2020. Lobbying for globalization. CEPR Discussion Papers, 14597.

Blau, B.M., Brough, T.J. och Thomas, D.W., 2013. Corporate lobbying, political connections, and the bailout of banks. *Journal of Banking & Finance*, 37(8), pp.3007-3017.

Bombardini, M., 2008. Firm heterogeneity and lobby participation. *Journal of International Economics*, 75(2), pp.329-348.

Bombardini, M., Rendina, O.C. och Trebbi, F., 2021. Lobbying Behind the Frontier (No. w29120). National Bureau of Economic Research.

- Bombardini, M. och Trebbi, F., 2020. Empirical models of lobbying. *Annual Review of Economics*, 12, pp.391-413.
- Bouwen, P., 2002. Corporate lobbying in the European Union: the logic of access. *Journal of European public policy*, 9(3), pp.365-390.
- Brown, J.R. och Huang, J., 2020. All the president's friends: Political access and firm value. *Journal of Financial Economics*, 138(2), pp.415-431.
- Calcagno, P. T. och Sobel, R. S. 2014. Regulatory costs on entrepreneurship and establishment employment size. *Small Business Economics*, 42(3), 541–559.
- Chalmers, A.W. och Macedo, F.S., 2021. Does it pay to lobby? Examining the link between firm lobbying and firm profitability in the European Union. *Journal of European Public Policy*, 28(12), pp.1993-2010.
- Chalmers, A.W. and Shotton, P.A., 2016. Changing the face of advocacy? Explaining interest organizations' use of social media strategies. *Political Communication*, 33(3), pp.374-391.
- Chen, H., Parsley, D. och Yang, Y.W., 2015. Corporate lobbying and firm performance. *Journal of Business Finance & Accounting*, 42(3-4), pp.444-481.
- Choi, J., 2022. Lobbying, Trade, and Misallocation, Federal Reserve Board of Governors.
- Codogno, L. och Galli, G., 2022. Meritocracy, Growth, and Lessons from Italy's Economic Decline: Lobbies (and Ideologies) Against Competition and Talent. Oxford University Press.
- Congleton, R.D., Hillman, A.L. och Konrad, K.A. eds., 2008. 40 years of research on rent seeking 2: Applications: Rent seeking in practice.
- Corrado, C., Criscuolo, C., Haskel, J., Himbert, A., Jona-Lasinio, C., 2021. New evidence on intangibles, diffusion and productivity (No. 10), OECD Science, Technology and Industry Working Papers. Paris.
- Covarrubias, M., Gutiérrez, G. och Philippon, T., 2020. From Good to Bad Concentration? US Industries over the past 30 years. *NBER Macroeconomics Annual*, 34(1), pp.1-46.
- Crepaz, M., Hanegraaff, M. och Junk, W.M., 2023. Is there a first mover advantage in lobbying? A comparative analysis of how the timing of mobilization affects the influence of interest groups in 10 polities. *Comparative Political Studies*, 56(4), pp.530-560.
- De Bruycker, I. och Hanegraaff, M., 2023. The people versus the money: What drives interest group influence in the European Union? *European Journal of Political Research*.
- De Figueiredo, J.M. och Richter, B.K., 2014. Advancing the empirical research on lobbying. *Annual review of political science*, 17, pp.163-185.
- Dellis, K. och Sondermann, D., 2017. Lobbying in Europe: New Firm-Level Evidence, ECB Working Paper No. 2071.
- Drury, A.C., Kriekhaus, J. och Lusztig, M., 2006. Corruption, democracy, and economic growth. *International political science review*, 27(2), pp.121-136.

- Durkee, M. J., 2017. Astroturf activism. *Stanford Law Review*. Vol. 69.
- Duval, R., Hong, G.H. och Timmer, Y., 2020. Financial frictions and the great productivity slowdown. *The Review of Financial Studies*, 33(2), pp.475-503.
- Dür, A., Bernhagen, P. och Marshall, D., 2015. Interest group success in the European Union: When (and why) does business lose?. *Comparative Political Studies*, 48(8), pp.951-983.
- Falgueyrac, L.C. (2018). Data Protection and Privacy Policies in ALTER-EU (eds) *Corporate Capture in Europe - When Big Business Dominates Policy-Making and Threatens Our Rights*.
- Gao, C. och McDonald, R., 2022. Shaping nascent industries: Innovation strategy and regulatory uncertainty in personal genomics. *Administrative Science Quarterly*, 67(4), pp.915-967.
- Garsten, C., Svallfors, S. och Rothstein, B. *Makt utan mandat: de policyprofessionella i välfärdssamhället*. Stockholm (2015).
- Girling, K. och Gibbs, K. 2019. Evidence in Action. An Analysis of Information Gathering and Use by Canadian Parliamentarians, *Evidence for Democracy*, https://evidencefordemocracy.ca/sites/default/files/reports/evidence-in-action-report-final_0.pdf
- Goldman, E., Rocholl, J. och So, J., 2013. Politically connected boards of directors and the allocation of procurement contracts. *Review of Finance*, 17(5), pp.1617-1648.
- Grossman, G.M. and Helpman, E., 1992. Protection for sale. *National Bureau of Economic Research. Working Paper 4149*. DOI 10.3386/w4149.
- Gurses, K. och Ozcan, P., 2015. Entrepreneurship in regulated markets: Framing contests and collective action to introduce pay TV in the US. *Academy of Management Journal*, 58(6), pp.1709-1739.
- Gutiérrez, G. och Philippon, T., 2018. How EU markets became more competitive than US markets: A study of institutional drift.
- Gutiérrez, G och Philippon, T., 2019, The failure of free entry. No. w26001. *National Bureau of Economic Research*.
- Hadani, M. och Schuler, D.A., 2013. In search of El Dorado: The elusive financial returns on corporate political investments. *Strategic Management Journal*, 34(2), pp.165-181.
- Hanegraaff, M. och Poletti, A., 2021. The rise of corporate lobbying in the European Union: An agenda for future research. *JCMS: Journal of Common Market Studies* 59.4: 839-855.
- Hill, M.D., Kelly, G.W., Lockhart, G.B. och Van Ness, R.A., 2013. Determinants and effects of corporate lobbying. *Financial Management*, 42(4), pp.931-957.
- Huneus, F. och Kim, I.S., 2021. The Effects of Firms' Lobbying on Resource Misallocation (No. 920). *Central Bank of Chile*.

- Ihlen, Ø., Binderkrantz, A.S. och Öberg, P., 2021. Lobbying in Scandinavia. I *Power, Communication, and Politics in the Nordic Countries* / [ed] Skogerbø, E., Ihlen, Ø., Kristensen, N. N., & Nord, L., Gothenburg: Nordicom, University of Gothenburg, 2021, p. 305-323.
- Kerr, W.R., Lincoln, W.F. och Mishra, P., 2014. The dynamics of firm lobbying. *American Economic Journal: Economic Policy*, 6(4), pp.343-379.
- Kommerskollegium. 2022. *The Economics of the EU's Trade Defence Instruments – Winners and losers of anti-dumping policies*.
- Kommerskollegium. 2023. *Government Subsidies in Manufacturing Sectors – a roadmap*. ISBN: 978-91-89742-15-4.
- Konjunkturinstitutet. 2022. *Lönebildningsrapporten 2022*.
- Konkurrensverket. 2021. *Konkurrensen i byggmaterialindustrin. Rapport 2021:4*.
- Kreuser, C.F., 2023. *Declining Allocative Efficiency, Falling Labour Shares, and Corporate Lobbying in European Manufacturing*.
- Lindström, Eva och Bruun, Niklas. *Svängdörr i staten – en ESO-rapport om när politiker och tjänstemän byter sida. Rapport till Expert-gruppen för studier i offentlig ekonomi (2012)*.
- Londoño van Rutten, Rodrigo. "Corporate Lobbying and US Federal Grants." Available at SSRN 4114199 (2022).
- Ludema, R.D., Mayda, A.M. och Mishra, P., 2010. Protection for free? The political economy of US tariff suspensions.
- Lundberg, Erik. (2015) *Det postkorporativa deltagandet: Intresseorganisationerna i den nationella politiken. I 2014 års demokratiutredning*.
<https://demokratiutredningen.files.wordpress.com/2015/04/lundberg-intresseorganisationernas-deltagande-i-politiska-beslutsprocesser.pdf>
- Lyon, T. et al. (2018), "CSR Needs CPR : Corporate Sustainability and Politics", *California Management Review*, Vol. 60/4, pp. 5-24, <http://dx.doi.org/10.1177/0008125618778854>.
- Mahoney, C., 2007. Lobbying success in the United States and the European Union. *Journal of Public Policy*, 27(1), pp. 35–56.
- Mulcahy, S. 2015. *Lobbying in Europe: Hidden Influence, Privileged Access*.
- Möller, Tommy. *Lobbyism i den svenska riksdagen*. Stockholm: Precis (2009).
- Neretina, E., 2019. *Lobbying externalities and competition*. Available at SSRN 3297712.
- OECD (2017), *Preventing Policy Capture: Integrity in Public Decision Making*, OECD Public Governance Reviews, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264065239-en>.
- OECD. 2021. *Lobbying in the 21st Century: Transparency, Integrity and Access*.
<https://www.oecd.org/corruption-integrity/reports/lobbying-in-the-21st-century-c6d8eff8-en.html>.

- Olson, M. (1965). *The logic of collective action*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Richter, B.K., Samphantharak, K. och Timmons, J.F., 2009. Lobbying and taxes. *American Journal of Political Science*, 53(4), pp.893–909.
- Riksrevisionen, 2016, Säkra och effektiva läkemedel – hur hanterar staten läkemedelsindustrins inflytande?, RIR 2016:09.
- Riksrevisionen, 2020, Finansinspektionens arbete för att motverka intressekonflikter, RIR 2020:18.
- SOU 2016:5 Låt fler forma framtiden! Statens offentliga utredningar.
- Statskontoret. 2019. *Den statliga värdegrunden – gemensamma principer för god förvaltning*. Produktion: Ordförandet. ISBN 978-91-88865-23-6
- Stigler, George. "The Theory of Economic Regulation." *Bell Journal of Economics* 2.1 (1971): 3–21.
- Stigler, G. (1982), Glädjejännen och sorger i den moderna kapitalismen, *Ekonomisk Debatt* 08/82. (artikeln är en översättning av Kerstin Amnerth)
- Strömbäck, Jesper. *Lobbyismens problem och möjligheter, Perspektiv från dem som både lobbar och har blivit lobbade*. *Precis* (2010).
- Svallfors, S., 2016. Politics as organised combat–New players and new rules of the game in Sweden. *New Political Economy*, 21(6), pp. 505–519.
- Tillväxtanalys. 2020a. Den tredje generationens innovationspolitik - Kunskapsöversikt och problematisering, PM 2020:12.
- Tillväxtanalys. 2020b. Skattesubventioner riktade till branscher – vad ger de för sysselsättningseffekter? Rapport 2020:01.
- Tillväxtanalys, 2022a. Utmaningar vid reglering av teknisk innovation – möjliga policyåtgärder. Rapport 2022:04.
- Tillväxtanalys, 2022b. Produktivitetsspridning och digitaliseringens roll, Rapport 2022:08
- Tullock, G., 1967. The welfare costs of tariffs, monopolies, and theft. *Economic inquiry*, 5(3), pp. 224-232.
- Walker, E.T. och Le, A.N., 2023. Poisoning the Well: How Astroturfing Harms Trust in Advocacy Organizations. *Social Currents*, 10(2), pp.184–202.
- Wiedemann, J. 2022. Firm Lobbying in the European Union, https://johannes-wiedemann.github.io/files/Wiedemann_JMP.pdf
- Öberg, P. och Svensson, T. 2012. Civil Society and Deliberative Democracy: Have Voluntary Organisations Faded from National Public Politics? *Scandinavian Political Studies*, 35, s. 246–271.

Bilaga – Länders transparensreglering

Nedan presenteras OECD:s sammanställning över transparensreglering för regering, parlament och högsta rättsväsende inom 38 OECD länder samt EU.

	Regering	Parlament	Högsta rättsväsende
Australien	✓	✗	✗
Belgien	✗	✓	✗
Chile	✓	✓	✗
Colombia	✗	✗	✗
Costa Rica	✗	✗	✗
Danmark	✗	✗	✗
Estland	✗	✗	✗
EU	✓	✓	N/A
Finland	✗	✗	✗
Frankrike	✓	✓	✗
Grekland	✗	✗	✗
Irland	✓	✓	✗
Island	✓	✗	✗
Israel	✗	✓	✗
Italien	✗	✓	✗
Japan	✗	✗	✗
Kanada	✓	✓	✗
Lettland	✓	✗	✗
Litauen	✓	✓	✓
Luxemburg	✗	✓	✗
Mexiko	✗	✓	✗
Nederländerna	✗	✓	✗
Norge	✗	✗	✗
Nya Zeeland	✗	✗	✗
Polen	✓	✓	✗
Portugal	✗	✗	✗
Schweiz	✗	✗	✗
Slovakien	✓	✓	✗
Slovenien	✓	✓	✓
Spanien	✓	✓	✗
Storbritannien	✓	✗	✗
Sverige	✗	✗	✗
Sydkorea	✗	✗	✗
Tjeckien	✗	✗	✗
Turkiet	✗	✗	✗
Tyskland	✓	✓	✓
Ungern	✓	✗	✗
USA	✓	✓	✓
Österrike	✓	✓	✓
Antal ja	18	19	5
Antal nej	21	20	33

Källa: OECD - Lobbying in the 21st Century (2021) samt Tillväxtanalys efterforskningar.

Nedan presenteras en sammanställning av vilka aktörer som omfattas av olika länders transparensreglering.

	Lobbykonsulter (för tredje part)	Företag	Ideella föreningar	Branch- organis- ationer	Tanke- smedjor	Forsknings- institut	Välgörenhets- organisationer	Religiösa samfund
Australien	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Belgien	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Chile	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓
Colombia	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Costa Rica	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Danmark	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Estland	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
EU	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Finland	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Frankrike	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Grekland	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Irland	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Island	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Israel	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Italien	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Japan	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Kanada	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Lettland	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Litauen	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗
Luxemburg	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Mexiko	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Nederländerna	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Norge	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Nya Zeeland	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Polen	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Portugal	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Schweiz	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Slovakien	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Slovenien	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Spanien	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Storbritannien	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Sverige	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Sydkorea	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Tjeckien	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Turkiet	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Tyskland	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗
Ungern	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
USA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Österrike	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Antal ja	20	16	16	15	15	15	13	10
Antal nej	19	23	23	24	24	24	26	29

Källa: OECD - Lobbying in the 21st Century (2021) samt Tillväxtanalys efterforskningar.

På vilket sätt statens insatser bidrar till svensk tillväxt och näringslivsutveckling står i fokus för våra rapporter.

Läs mer om vilka vi är och vad nyttan med det vi gör är på www.tillvaxtanalys.se. Du kan även följa oss på LinkedIn och YouTube.

Anmäl dig gärna till vårt [nyhetsbrev](#) för att hålla dig uppdaterad om pågående och planerade analys- och utvärderingsprojekt.

Varmt välkommen att kontakta oss!

Tillväxtanalys

Studentplan 3, 831 40 Östersund

Telefon: 010-447 44 00

E-post: info@tillvaxtanalys.se

Webb: www.tillvaxtanalys.se